

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2005-4-66 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 05-41/598-152
Karar Tarihi : 28.6.2005

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

10

Başkan : Mustafa PARLAK
Üyeler : Tuncay SONGÖR, Prof. Dr. Zühtü AYTAÇ, Rifki ÜNAL,
Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI, M.Sıraç ASLAN,
Süreyya ÇAKIN, Mehmet Akif ERSİN.

B. RAPORTÖRLER : K.Oğuz KARAKOÇ, Mehmet ÖZDEN,
Levent KUTOĞLU, Hatice AKKAYA KARAYOL,
Esin ÇERÇİOĞLU, Evren SESLİ

20

C. ŞİKAYET EDEN : - Ayhan GÖKSAN
Kuzgun Sokağı No: 37/9 A.Ayrancı/Ankara
- Kenan BOSTANCI
(kbostanci@tr.net)
- Prof. Dr. Arif ESİN
Akaretler Sıraevleri S.Seba Cd. No:35 Beşiktaş/İstanbul

**D. HAKKINDA
ÖNARAŞTIRMA
YAPILANLAR**

30

: Taksitli kredi kartları pazarında faaliyet gösteren bankalar

E. DOSYA KONUSU : Bankaların, ortak karar almak suretiyle, akaryakıt ve gıda ürünlerine yönelik olarak kredi kartlı alışverişlerdeki taksit uygulamalarına son verdikleri iddiası.

40

F. İDDİALARIN ÖZETİ : Bankaların gıda ve akaryakıt sektörlerinde taksit uygulamasına son vermesine ilişkin Kurum kayıtlarına intikal eden üç başvuruda özetle, basında yer alan haberlere değinilerek, özetle bankaların gıda ve akaryakıtta taksit yapmama konusunda kendi aralarında centilmenlik anlaşması yaptıkları ve Bankalar Birliği'nde ortak karar aldıkları, bu eylemin 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ihlali olduğu iddia edilmekte, konunun incelenmesi ve soruşturma açılması talep edilmektedir.

G. DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 28.3.2005, 4.4.2005, 20.4.2005 tarihlerinde, sırasıyla 1982, 2093 ve 2519 sayılar ile giren başvurular üzerine hazırlanan 20.4.2005 tarih, 2005-4-66/İİ-05-KOK sayılı İlk İnceleme Raporu,

05-41/598-152

50 25.4.2005 tarihli Kurul toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. ve 6. maddelerinin ihlaline ilişkin bir soruşturma açılmasına gerek olup olmadığı belirlenmesi amacıyla, Kanun'un 40/1. maddesi uyarınca önaraştırma yapılmasına 05-28/328-M sayı ile karar verilmiştir.

60 İlgili karar uyarınca düzenlenen 3.6.2005 tarih 2005-4-66/ÖA-05-KOK sayılı Önaraştırma Raporu, 13.6.2005 tarihli Kurul toplantısında görüşülerek, 05-39/522-Mİ sayı ile önaraştırma çerçevesinde T.C. Ziraat Bankası A.Ş. Genel Müdürlüğü'ne ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na (BDDK) yazılan yazıların cevaplarının beklenmesine ve önaraştırma dosyasının incelemede kalmasına karar verilmiştir.

60 İlgili karar gereğince hazırlanan Bilgi Notu, 28.6.2005 tarih ve 05-41 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili rapor ve bilgi notunda;

- 70 - Bankaların gıda ve akaryakıt sektöründeki taksit uygulamalarını durdurmasında, kredi kartları piyasasında rekabeti kısıtlama amacının değil; yaşanan yoğun rekabet şartları altında aşırı uygulamalara gidilmesinin tüketiciler üzerinde olumsuz sosyal sonuçlar doğurabileceği ve bu uygulamanın gelecekte bankaların mali yapıları üzerinde olumsuz etkilere yol açabileceği kaygısını taşıyan ilgili kamu otoritesi ve hükümet yetkililerinden gelen uyarıların etkili olduğu;
- taksit uygulamasının durdurulmasının sonrasında piyasada ekstre erteleme, tek çekimde ek puan ya da konuşma süresi verme, indirim gitme gibi yöntemlerle rekabete devam edildiği, dolayısıyla sektörde rekabeti kısıtlayıcı etkinin görülmediği;
- taksit uygulamasının durdurulmasının tüketiciye net zarar verdiği tespitinin yapılamadığı;
- 80 - pazarın şeffaflığı nedeniyle bankaların taksit konusunda birbirleriyle paralel hareket etmelerinin kolaylaştığı;
- önaraştırma konusu iddialara ilişkin taksitli kredi kartları pazarında faaliyet gösteren bankalar ve Türkiye Bankalar Birliği hakkında soruşturma açılmasına gerek olmadığı

ifade edilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. İlgili Pazar

I.1.1. İlgili Ürün Pazarı

90 Kredi kartı günümüzde, hem ödeme enstrümanı hem de kredi kullanma aracı olmak üzere iki işlevi üstlenmiş bir ürün durumundadır. Kredi kartının kredilendirme fonksiyonu günümüzde tüketiciler tarafından yoğun biçimde kullanılmaktadır. Birçok tüketici, son ödeme tarihinde kredi kartı ekstresini

kısmen ödeyerek geri kalan miktarları faiziyle birlikte sonraki aylarda ödemeyi tercih etmekte, böylelikle kredi kartı kredi aracı haline gelmektedir.

100 Bununla birlikte, bankalar son yıllarda kredi kartıyla yapılan alışverişlerde faiz işletmeden, diğer bir deyişle vade farksız taksit imkanı sunmaya başlamışlardır. Bu çerçevede tüketicilerin bir nevi tüketici kredisi kullanır gibi, kredi kartlarıyla taksitli ödeme imkanına kavuşmasıyla ve özellikle de bu imkanın gıda ve akaryakıt sektörlerine yayılmasıyla birlikte, kredi kartıyla yapılan bu taksitlendirmenin miktarında önemli artışlar meydana gelmiştir. Bankalar, birçok sektörde taksit sayılarını arttırmak suretiyle kart hamili sayılarını ve kart cirolarını arttırmaya ve kredi kartı pazarından daha fazla pay almaya çalışmaktadır.

110 Kredi kartının bu şekilde bir tüketici kredisi kullanma aracı haline gelmesi ve taksitlendirmenin artmasıyla birlikte kredi kartının ödeme aracı fonksiyonunun önemi giderek azalmaya başlamıştır. Bu nedenle kredi kartının bu iki işlevini birbirinden ayırmak, taksitlendirme yapmadan, tek seferde ödemeyi bir ödeme aracı hizmeti olarak nitelendirmek ve taksitlendirme hizmetinden ayırmak gerekmektedir. Taksitlendirme hizmeti, bir ödeme aracından ziyade bir kredi hizmeti olarak ortaya çıkmakta ve bu nedenle ayrı bir pazar oluşturmaktadır.

120 Bu durumda akla, kredi kartının kredilendirme aracı olarak zaten kullanıldığı, tüketicilerin eskiden olduğu gibi kredi kartı ödemelerini, aylık faizini ödeyerek erteleyebileceği ve böylelikle bir nevi taksitlendirme yapabileceği, bu nedenle taksitlendirmenin ayrı bir pazar olamayacağı düşünülebilir. Ancak bu hizmet, vade farksız taksitlendirmeye bir ikame oluşturmamaktadır; zira tüketici yaptığı harcamalar için asgari ödeme tutarını ödese bile, geri kalan harcamaları için aylık %5'ler seviyesinde faiz ödemek durumunda kalmaktadır. Vade farksız taksitle karşılaştırıldığında yüksek faiz oranlarının tüketiciye getirdiği ek mali yük, bu tür kredilendirmenin vade farksız taksit uygulamasına alternatif olmasını engellemektedir.

Bu çerçevede ilgili ürün pazarı "kredi kartıyla sunulan taksitli alışveriş hizmetleri pazarı" olarak belirlenmiştir.

I.1.2. İlgili Coğrafi Pazar

130 Gıda ve akaryakıt sektörlerinde kredi kartlarına taksit uygulamasının Türkiye geneline yönelik olması ve söz konusu hizmetlerin piyasa şartlarının homojen olmasından ötürü ilgili coğrafi pazar "Türkiye Cumhuriyeti sınırları" olarak kabul edilmiştir.

I.2. Yapılan Tespitler ve Deliller

Önaraştırma sürecinde raportörlerce konuyla ilgili basında yer alan haberler ve incelemeler sırasında elde edilen deliller değerlendirilmiş; konuya ilişkin olarak

TBB'nin, ilgili pazarda faaliyet gösteren bankaların ve perakendecilerin (gıda ve akaryakıt) çeşitli yetkilileri ile görüşülmüştür.

140

1.2.1. Konuyla İlgili Basında Yer Alan Haberler

1. 29.3.2005 tarihinde Referans Gazetesi'nde yer alan "Bankalar Nisan ayından itibaren benzin ve gıdaya taksit yapmayacak" başlıklı haber şu şekildedir:

"Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun (BDDK) gıda ve akaryakıtta kredi kartı ile taksit uygulamasına 'sınır' getirilmesi için bankalara 31 Mart'a kadar süre tanıması bankaları zora soktu. Taksit uygulamasından rahatsız olan bankacılar, rekabet kanunu gereği bağlayıcı karar alamadıklarını, ancak bağlayıcı olmasa da nisan ayından itibaren taksit sorununu çözmek için bir konsensüs sağladıklarını bildirdiler. Bankalar Birliği'nde yapılan toplantıda özellikle kart pazarında güçlü olan bankalar, benzin ve gıdaya taksit uygulamasına nisan ayından itibaren son vereceğini belirtiyor. Sadece bir büyük banka bu duruma başta itiraz ediyor, ancak daha sonra sözkonusu banka da gıda ve benzinde taksit uygulamasının kalkmasını yararlı bulduğu yönünde görüş bildiriyor. BDDK Başkanı Tevfik Bilgin de, geçen hafta yaptığı açıklamada bankaların kendi aralarında anlaştıklarını gıda ve benzinde taksit uygulamasına son vereceklerini söylemişti.

150

Dayanıklı tüketimde anlaşma yok

Bu arada gıda ve benzinde taksit uygulamasının kaldırılmasına sıcak bakan bankalar, özellikle dayanıklı tüketim mallarında 24 aya varan taksit konusunda ise anlaşamadı. Bazı bankacılar toplantıda, kredi kartında çok fazla taksit yapıldığını, buna da bir çözüm üretilmesini yani aşamalı olarak taksit sayılarının azaltılmasını hatta 6 taksitle sınırlamasını isterken bu görüş genel anlamda kabul görmüyor. Nisan başından itibaren benzin ve gıdaya taksit uygulamasının sonlandırılması için bir konsensüs sağlandığını belirten Denizbank Genel Müdürü Hakan Ateş, "Bankaların rekabet kanunu gereği ortak bir karar almaları mümkün değil. Ancak bağlayıcı olmasa da Nisan ayından itibaren benzin ve gıdaya taksit uygulamasının sonlandırılması konusunda bir konsensüs sağlandı" dedi.

160

Bir centilmenlik anlaşması olacak

Dışbank CEO'su Tayfun Bayazıt, bankaların kendi aralarında anlaşmalarının mümkün olmadığını belirterek, "Bankalar kendi aralarında anlaştıklarında Rekabet Kurulu bunu yapamazsınız diyor, anlaşmasalar BDDK zorluyor. Yani bankalar bu konuda ciddi bir sıkıntı içerisindedir. Sanıyorum bir centilmenlik anlaşması olacak. Bankalar kendi aralarında taksit uygulamasına gitmeyelim diyecekler, ancak bu bağlayıcı bir karar olamaz. Yani bir banka centilmenlik anlaşmasına uymazsa herhangi bir yaptırım olamayacak" diye konuştu.

170

Bağlayıcı olmayan bir konsensüs sağlandı

Ziraat Bankası Genel Müdürü Can Akın Çağlar, Bankalar Birliği toplantısında benzin ve gıda gibi çabuk tüketilen ürünlerdeki taksitlendirmenin kaldırılması yönünde bir konsensüs sağlandığını söyledi. Çağlar, "Bankaların rekabet kanunu gereği bağlayıcı bir karar alması mümkün değil. Bu nedenle genel hassasiyet çerçevesinde çok kısa sürede tüketilen mallara taksit uygulamasının sektöre de

180

zarar verdiği, tüketicileri de zora soktuğu yönünde genel bir görüş vardı. Sağlanan konsensüse göre bankalar gıda ve benzinde taksit uygulamasına son verecek. Tabi buna uymayan bankalar çıkar ve bu durumda diğer bankaları da zorunlu olarak taksit işine sürüklerse bu durum da BDDK bir takım düzenleyici tedbirler almak durumunda kalır" dedi. Taksit uygulamasına hemen son vermenin kolay olmadığını belirten Çağlar, Nisan ayından itibaren gıda ve benzinde taksit uygulamasının kalkacağını söyledi. Çağlar, televizyon, buzdolabı gibi ürünlerde ise reel sektör şirketlerinin de taksit uyguladıklarını belirterek, bankaların da burada taksit yapmakta sorun görmediğini ifade etti.

Her banka kendi durumuna bakacak

Rekabet Kurulu açısından bankaların ortak bir anlaşma yapamayacaklarını belirten Finansbank Genel Müdürü Sinan Şahinbaş, "Bankalar Birliği üyeleri olarak yaptığımız toplantıda taksitleri tartıştık ve neler yapabileceğimizi konuştuk. Burada ortak karar alınmadı, ancak her banka durumu değerlendirip karar verecek. Ortak bir karar alınmasa da bazı bankalar taksitleri kısıacak, bazıları durduracak, bazıları aynı şekilde devam edecek" dedi. Finansbank olarak nisan ayından itibaren gıda ve benzinde taksit uygulamasına son vereceklerini vurgulayan Şahinbaş, "Piyasadaki gelişmelere bağlı olarak yani taksit konusunda genel durma eğilimi olursa bizde uyarız. Şayet rakiplerimiz taksit uygulamasına devam ederse bizim tek başımıza bir karar almamız mümkün değil. Ancak şu an biz ay sonundan itibaren gıda ve benzinde taksit uygulamasını durdurmayı planlıyoruz" diye konuştu."

2. 19.3.2005 tarihinde Hürriyet Gazetesi'nde yer alan "Bankalar Nisan'dan itibaren gıdada taksitten vazgeçiyor" başlıklı haber şu şekildedir:

"Bankalar, kredi kartında taksitli satış uygulamalarına nisan ayından itibaren 'çeki düzen' verecek. Mevcut ekonomik konjonktür ve rekabet ortamında taksitli satışlardan tamamen vazgeçmeyi asla düşünmeyen bankalar, rahatsızlık yaratan gıda ve akaryakıt konusundaki uygulamalardan vazgeçmek konusunda fikir birliğine vardılar.

BDDK süre tanıdı:

Yunanistan, Brezilya, Fransa, İsrail gibi ülkelerde de uygulansa da Türkiye'deki yaygınlığı ile son günlerin önemli gündem maddelerinden biri olan kredi kartındaki taksit uygulamalarında bankalar BDDK'nın duyduğu rahatsızlığı ortadan kaldırmaya kadar verdi. Edinilen bilgiye göre gıda ve akaryakıt uygulamalarda taksit sayısına ve bazı ürünlere 'sınır' getirilmesini isteyen BDDK bankalara 31 Mart'a kadar süre tanıdı. Bankaların yasal bir düzenlemeye ihtiyaç kalmadan, kendi aralarında anlaşmasını isteyen BDDK, bu yönde bir adım atılmaması halinde 'karşılık oranlarını artırma' restini de kullandı.

Anlaşma değil temenni:

Pekçok bankacı da taksit uygulamaları konusunda BDDK ile aynı görüşü paylaşmasına karşın uygulama bir yandan bankalar arasındaki yoğun rekabet ve Rekabet Yasası gereği eskisi gibi 'centilmenlik anlaşması' yapılamıyor olması çözümü geciktirdi. 'Nisan ayından itibaren gıda ve akaryakıt gibi hızlı tüketim ürünlerinde taksit uygulamaları kalkacağı yönünde karar alındığı' yönündeki açıklamayı düzeltten bir bankacı 'Buna bir anlaşma demek yerine temenni demek

230 daha doğru olur' diye konuştu. Bankaların da taksit uygulamalarında ipin ucunun kaçırıldığı, hızlı tüketim mallarında taksit uygulamalarının gereksiz olduğu konusunda hemfikir olduklarını hatırlatan bankacı, 'Bunun bir yasa ile düzeltilmesini de kimse istemiyor. Taksit uygulamalarına ilişkin bir konsensus sağlanmış görünüyor. Ancak buna tam bir anlaşma demek mümkün değil. Bu temenninin nasıl uygulanacağını hep beraber göreceğiz' diye konuştu.

Öncülüğü büyükler yapacak:

240 Daha fazla müşteri sayısına ulaşabilmek için kredi kartlarında rekabetin giderek yoğunlaştığı bir dönemde, hangi bankanın bu işi biran önce uygulamaya sokacağı da ayrı bir konu. Bu işe büyüklerin öncülük etmesi gerektiği de sektörde benimsenen görüşlerden biri. Kredi kartı uygulamalarıyla sektörde önemli payı olan bankalardan birinin, bu konudaki yaklaşımı ise şöyle: 'Banka olarak taksiti azaltmaya karar verdik, bunu yavaş yavaş yapmayı planladık. Taksit beyaz eşya, cep telefonu gibi ürünlerde anlamlı, burada devam edecektir. Ama gıda ve akaryakıtta ürünün ömrüne paralel olarak uygulamalar değişecektir. Belki önce birinde, daha sonra diğerinde olabilir, bizim de eğilimimiz bu yönde.'

3. 25.3.2005 tarihinde Vatan Gazetesi'nde yer alan "Ekmeğe, benzine taksiti bitirecek anlaşma tamam" başlıklı haber şu şekildedir:

250 "Bankalar, gıda ve akaryakıt gibi hızlı tüketim mamullerinde kredi kartıyla taksitli alışverişe sınır getirme konusunda anlaşmaya vardı. Bankalar Birliği'nin bir süredir üzerinde çalıştığı, ancak kağıda geçirilmeyen centilmenlik anlaşmasının önümüzdeki günlerde hayata geçirilmesi ve kolay tüketilen ürünlerdeki taksitlendirmenin son bulması bekleniyor. Konuyla ilgili olarak Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği MÜSIAD'ın Geleneksel Perşembe Toplantısı'nda konuşan BDDK Başkanı Tevfik Bilgin, "Sanırım gıda ve benzine taksitte bir mutabakata varıldı" dedi. "Biz izliyoruz, trende ve harcama büyüklüklerine göre istediğimiz zaman gerekli önlemleri alıyoruz" diyerek taksitlendirme sınırının başka alanlara da yayılabileceğinin sinyalini veren Bilgin şunları söyledi: 'Dünyada kredi kartına taksitin vadesi ortalama 3-6 ay. Türkiye'de ise bu vadeler 20-24 aya kadar uzadı. Bu, kârlı bir iş olmaktan çıkmak üzere. Bankalar hala aralarında anlaşıp etkin önlemler alamadı.' Bilgin kredi kartlarıyla ilgili yasa taslağını önümüzdeki hafta ilgili bakana sunacaklarını da belirtti."

260

4. 18.2.2005 tarihinde Vatan Gazetesi'nde yer alan "Ekmeğe, benzine kartla taksit bitiyor" başlıklı haber şu şekildedir:

270 "Uzun süredir gündemde olan kredi kartında taksit çılgınlığına bankacılar son veriyor. Bankalar Birliği liderliğinde sürdürülen çalışma ile bankalar, ekmek, peynir gibi hızlı tüketim ürünlerinde kredi kartına taksit yapmamak için Centilmenlik Anlaşması imzalamaya hazırlanıyor. BDDK Başkanı Tevfik Bilgin'in her fırsatta gündeme getirdiği, Maliye Bakanı Unakıtan'ın ise 'Artık yeter, son vereceğiz' dediği gıda ve akaryakıt gibi hızlı tüketim ürünlerine kredi kartıyla taksit uygulamasına bankalar son veriyor. Bankalar Birliği liderliğinde başlatılan çalışma ile bankalar arasında ekmek, peynir ve benzin gibi ürünlerde kredi

280 kartına taksit yapılmaması için bir Centilmenlik Anlaşması imzalanması amacıyla harekete geçildi. Bankacılar, Bankalar Birliği'nin telefon trafiğiyle yürüttüğü çalışmanın kısa süre içinde tamamlanacağını belirtiyor. Anlaşmanın imzalanması durumunda Ankara'daki ekonomi yetkililerinin yanı sıra bankaların da isyan bayrağı açtığı ve her geçen gün yeni bir boyuta taşınan taksit uygulamasına sınır getirilecek. Önlemler başta gıda, temizlik maddeleri ve akaryakıt gibi çok kullanılan hızlı tüketim ürünlerindeki taksitlendirmeleri bitirmeye yönelik olacak. Bankalar dışında perakende zincirleri ve akaryakıt istasyonlarını da rahatsız edecek boyuta ulaşan taksitlendirme uygulamasının disipline edilmesi konusunda ilk adım Maliye Bakanım Kemal Unakıtan'dan geldi. Unakıtan, Ocak ayında yaptığı açıklamada kredi kartlarında gıda, akaryakıt ve temizlik malzemeleri gibi günlük ihtiyaçlara dönük alışverişlere son verme kararı alındığını kaydetti. Konuyla ilgili uzun süredir çalışma yürüten BDDK Başkanı Tefik Bilgin ise geçen hafta, Banka ve Kredi Kartları Yasa Taslağı'nda konuya ilişkin maddelerinin bulunacağı sinyali vermişti. Bilgin, taksit konusunda gerekirse yasayı bile beklemeden 290 düzenlemeler yapabileceğini de vurguladı. Ankara'nın taksitlendirme konusundaki bu isteğine İstanbul'daki bankacılık kesiminden ilk destek, Garanti Bankası'ndan geldi. Genel Müdür Ergun Özen, kredi kartında taksit uygulaması konusunda sektörde bir rahatsızlık bulunduğunu belirterek, 'İş daha makul bir rekabete getirmemiz lazım. İrrasyonel bir rekabet var burada' dedi. Özellikle hızlı tüketim mallarında taksidi özü itibarıyla yanlış bulduğunu ifade eden Özen, konuyla ilgili bankacılık sektörü olarak uğraştıklarını ve önümüzdeki günlerde karar alabileceklerini söyledi.

Garanti, Akbank ve Denizbank'tan destek

300 Özen'in bu açıklamalarına dün sektörden de destek geldi. Akbank Genel Müdürü Zafer Kurtul, 'Bizce de taksit konusunda bir tedbir alınması, biraz daha disipline edilmesi iyi olur' dedi. Denizbank Genel Müdürü Hakan Ateş ise konuyla ilgili Garanti Bankası Genel Müdürü Özen'in görüşlerine katıldığını belirterek, 'Ekmeği alıp içine peyniri koyup yiyince hemen bitiyor. Ama bunun parası kredi kartında aşırı giden taksitlendirme yüzünden 12 ayda ödeniyor' dedi."

5. 28.2.2005 tarihinde Milliyet Gazetesi'nde yer alan "Ben yoğurdu taksitle alıyorsam bundan kime ne?" başlıklı haber şu şekildedir:

310 "Yazdan beri süren kredi kartı taksit tartışmasına farklı bir yaklaşım getiren Bankalar Birliği Başkanı Ersin Özince, taksitin vatandaşın yararına olduğunu ancak, taksitte bankaların aşırıya gittiğini söyledi.

Türkiye Bankalar Birliği Başkanı Ersin Özince, kredi kartlarında gıda ve benzin gibi tüketimi kısa süreli olan ürünlere yapılan taksit uygulamalarına farklı bir yaklaşımda bulunarak 'Ben yoğurdu taksitle alıyorsam bundan kime ne?' dedi.

320 İş Bankası'nın Lefkoşa Şubesi'nin 50. kuruluş yıldönümü için Kıbrıs'ta düzenlenen toplantıda gazetecilerin sorularını yanıtlayan Özince, bankaların kredi kartlarına yaptığı taksitlerde ürün ayrıştırmanın zor olacağını söyledi. Kredi kartı taksitlerinde gıda ve akaryakıt gibi ürünlerin tüketiminin çok fazla ve kısa vadeli olması nedeniyle ürünlerde ayrıştırmaya gidilmesinin zorluğuna dikkat çeken Özince, taksit uygulamasının vatandaşın yararına olduğunu söyledi. Yaz

aylarında başlayan tartışmalarda ise BDDK Başkanı Tefik Bilgin olmak üzere ilgili bakanlar taksitlerin 24 ayı geçtiğini belirterek, bunun sistemde risk yaratabileceğine dikkat çekmişlerdi.

“Biraz aşırıya gittik”

330 Taksit uygulamalarının müşteri sadakati oluşturmak amacıyla kart ihraççıları tarafından yaratıldığını anlatan Özince'nin konuyla ilgili görüşleri şöyle: “Buna karşı olanlar neye karşı? Siz tüccarın malını taksitle satmasına mı karşısınız? Bunun bir kısmını banka finanse ediyorsa, bankanın sırtına yük biniyorsa onu bankanın yetkili organları düşünürler. Şimdi kime ne ben yoğurdu taksitle alıyorsam. Bir kısım esnaf 'Siz bütün tüketimi hipermarketlere, süpermarketlere yönlendiriyorsunuz' diyebilirler. Bu doğru bir tespit, o zaman buna alternatif geliştirebilirsiniz. Taksit olayının vatandaşın yararına olduğunu kabul edelim. Ama biz bankacılar galiba burada yarışırken biraz aşırıya gittik. Otoritemiz de bize hesaplı olun diyor.”

6. 29.11.2004 tarihinde Milliyet Gazetesi'nde yer alan “Domatese, benzine taksit dönemi bitiyor” başlıklı haber şu şekildedir:

340 “Bankalar kanunu yasa taslağından sonra kredi kartları ve banka kartları yasa taslağı üzerinde çalışılacağı bilgisini veren BDDK Başkanı Tefik Bilgin, yasal mevzuatı olmayan kredi kartlarına önemli sınırlamalar getirileceğinin sinyalini verdi. Taksitli kart uygulamasının Avrupa'da olmadığını belirten BDDK Başkanı, domatesin, ekmeğın, petrolün taksitle alınmasının ekonomik hiçbir mantığının olmadığını söyledi. Belli ölçülerde taksitli alışverişin olabileceğini belirten Bilgin, gıda maddeleri ve akaryakıt ürünlerinin taksitle alınması konusundaki düşüncelerini şöyle açıkladı: ‘Taksitli alışveriş insanların ekonomik durumlarıyla bağlantılıdır. Özgür iradelerini ortaya koyarlar. Eğer banka ve müşteri bu işten memnunsa BDDK bu konunun esaslarını düzenler. Ama taksit uygulamasında, 350 örneğın iş; karpuzun, ekmeğın, domatesin üç beş taksitle alınmasına kadar gittiyse burada bir sorun var demektir. Bu tüketici açısından tüketim çılgınlığı yaratır. Sanki cebindeki parayı harcıyormuş gibi para harcama dürtüsü yaratır. Bankalar için ise bir risktir çünkü kredi kartındaki geri dönmeme riski arttıkça bankaların mali bünyesi bundan olumsuz etkilenir. Bu durumda BDDK olarak benim kafamda soru işaretleri doğar. Çünkü bankaların mali bünyesi çok önemli. Petrole, benzine, gıdaya taksitli kart uygulanmasının yerinde olmadığını düşünüyorum.”

7. 7.11.2004 tarihinde Milliyet Gazetesi'nde yer alan “Benzin ve gıdada kredi kartı taksidini kaldıracamız” başlıklı haber şu şekildedir:

360 “BDDK Başkanı Tefik Bilgin, ‘hazırlıkları süren Banka Kartları Kanunu taslağında, kredi kartı ile akaryakıt ve gıda alırken taksit yapılmasını kaldırıyoruz’ dedi. Banka Kartları Kanunu taslağınının ham halinin de hazır olduğunu, çalışmaların hızlandırılacağını belirten Bilgin, taslakta ‘Kredi kartlarında taksitlendirme uygulamalarına önemli sınırlandırmalar’ öngörüldüğünü belirtti.

BDDK Başkanı Bilgin, 'Gıda ve benzinde kredi kartı ile alışverişte taksitlendirmeyi kaldıracamız' dedi."

370 8. 2.3.2005 tarihinde HABER X haber portalında yer alan "BDDK'dan bankalara kredi kartı uyarısı" başlıklı haber şu şekildedir:

"BDDK Başkanı Tefik Bilgin'den, kredi kartlarında taksit uygulaması ile ilgili bankacılara uyarı geldi. Bilgin, uygulamanın bankaların mali bünyesine zarar verecek hale gelmesi durumunda müdahale etmekten çekinmeyeceklerini vurguladı.

Bankaların da bu durumdan rahatsız olduğunu ve konuyla ilgili bir düzenleme yapılmasını talep ettiğini söyleyen Bilgin, şöyle devam etti:

380 *'Ben de bir düzenleme yapma gayreti içinde olabileceğimizi onlara hissettirdim. Ama (Mümkünse siz kendiniz anlaşın, aranızda bu akıntıya kapılmayı düzenleyin) dedik. Ama çok ilginçtir bunu söyleyen bankacılarımız başka başka açıklamalar yapıyor. BDDK Başkanı olarak bankaların mali bünyesine zarar verecek bir uygulamanın artması karşısında, bankalara rağmen her türlü tedbiri alma yetkim var. Bunu da gerekirse bütün cesaretimle alırım."*

9. 24.3.2005 tarihinde Ntvmsnbc haber portalında yer alan "Bilgin'den açık pozisyon uyarısı" başlıklı haber şu şekildedir:

390 *"Bir süredir gündemde olan ve tartışma konusu yaratan kredi kartlarında taksit uygulamasıyla ilgili olarak da Bilgin, kredi kartlarında uzun vadeli taksitlerin bankalar için karlı olmaktan çıktığını belirterek, gıda ve benzin satışlarında taksitli ödeme konusunda bankaların kendi aralarında çözüm yoluna gideceğini söyledi. Bankaların diğer taksitlendirme alanlarında ise henüz bir anlaşmaya varmadıklarını ve gerekirse BDDK olarak önlem alacaklarını kaydeden Bilgin, 'Her ne kadar öyle olmadığı ifade edilse de, sorunlu kredi kartlarında artış var. Biz BDDK olarak bankaların mali yapısını denetlemek ve önlem almak zorundayız' dedi."*

10. 10.2.2005 tarihinde MİLLİYET Gazetesi'nde yer alan "Kartta çok taksite müdahale ederiz" başlıklı haber şu şekildedir:

400 *"Kredi Kartları ve Banka Kartları Kanun Tasarı Taslağı'nı gelecek hafta internet sitesinde kamuoyunun görüşüne açacaklarını anlatan Bilgin, şunları kaydetti: "Taslağı bakanımıza arz edip kanunlaşmasını beklemek istiyoruz. Ama onun öncesinde kredi kartlarının alışverişlerde taksitlendirilmesiyle ilgili sektörde herkes bir şekilde nehrin akıntısına kapılmış gidiyor, onu görüyoruz. Bu akıntıyı bir şekilde durduruyoruz. Ama biz bunu sektörün kendi isteğiyle yapmasını istiyoruz. Bu arada Bankalar Birliği'ne de önemli görevler düşmekte. Ama eğer olmuyorsa taksitlendirme konusunda da gerekli alt düzenlemelerle önlem alırız. Taslakta bunlar olmaz. Çünkü kanun esnekliğini kaybeder."*

410

11. 26.2.2005 tarihinde Hürriyet Gazetesi'nde yer alan "Kredi kartında centilmenlik arayışına 'Rekabet' engeli" başlıklı haber şu şekildedir:

"Kredi Kartları Yasa Taslağı'na ilişkin görüşlerini 4 Mart'a kadar BDDK'ya göndermeye hazırlanan bankacılar, taslakta yer alan düzenlemelerden öte, taslakta yer almayan taksit uygulamaları konusunda sıkıntıda. Taslağa ilişkin değerlendirmelerini pazartesi günü Bankalar Birliği bünyesinde toplanarak şekillendirecek olan bankacılar, taksit uygulamaları konusunda ise nasıl hareket edeceklerini bilemiyor. BDDK'nın özellikle gıda ve akaryakıt konusundaki taksit uyarılarını dikkate alan bankacılar, uygulamada ise Rekabet Kurumu'nun 'ortak karar alamazsınız' uyarısına takılıyor. BDDK, 'Bu işi biran önce çözün' diye bastırırken, hiçbir banka haksız rekabete maruz kalmamak için 'ilk adımı atmaya' yanaşmıyor.

Bilgin 'Siz Çözün' diyor.

Kredi kartlarındaki taksit uygulamalarından duyulan rahatsızlığı her platformda dile getiren BDDK Başkanı Tefvik Bilgin, özellikle gıda ve akaryakıt taksit uygulamasının kredi kartı mantığına uymadığı görüşünde. Yunanistan, Brezilya, Fransa, İsrail gibi ülkelerde de uygulanan taksitli alışverişin Türkiye'deki yaygınlığını yanlış bulan Bilgin'e göre, bu soruna formülü bankacılık kesimi bulmalı. Yaptığı son toplantıda da taslakta yer almamasına rağmen taksit uygulamaları konusuna değinen Bilgin, bankacılık kesiminden çözüm beklediğini yinelerken, şu mesajı da göndermişti: 'Eğer, olmazsa biz de gerekli önlemleri alma yolunda çalışmalarımızı yaparız, bu gecikmez.'

Ortak karar alamazsınız:

Pekçok bankacı da taksit uygulamaları konusunda Bilgin ile aynı görüşü paylaşmasına karşın, uygulama aynen devam ediyor. Çünkü bankacılar bu konuda birlikte hareket edemiyor. Aralarındaki yoğun rekabete karşın, sektörün tamamını ilgilendiren konularda geçmişten bu yana 'centilmenlik anlaşmaları' yapan bankacıların karşısına bu kez Rekabet Kurumu engeli çıktı. Edinilen bilgiye göre, Rekabet Kurumu 'Ortak hareket edemeyecekleri, aksi takdirde ceza ile karşılayacakları' konusunda bankacıları uyardı.

Bankacılar da rahatsız:

Kredi Kartları Yasa Taslağı'na ilişkin endişelerini BKM (Bankalararası Kart Merkezi) aracılığıyla kamuoyuyla paylaşan bankacılar, BDDK'ya yazılı görüş bildirinceye kadar bu konuda yorum yapmaya yanaşmıyor. Taslağa ilişkin endişeleri BDDK'ya ileterek çözmeyi planlayan bankacıların asıl sıkıntısı taksit konusunda ne yapacakları. Kredi kartına yapılan taksitlerin 'BDDK'nın getireceği yasal düzenleme ve sınırlandırılmasının doğru olmayacağı' yönünde hem fikir olan bankalar, Rekabet Kurumu'nun uyarısı varken bu işi nasıl formüle edeceklerini düşünüyor. Bu sıkıntıyı aktaran bir yetkili, durumu şöyle aktardı: 'Bankaların eli kolu şu aşamada bağlı görünüyor. Taksit uygulamalarının özellikle gıda ve akaryakıtta frenlenmesi gerektiği sektörde de kabul görüyor ama bu iş nasıl olacak? Bir banka bu uygulamaya son verip, diğeri vermezse haksız rekabet yaşanacak. BDDK bu işe sektörün çözüm bulmasından yana, sektörde de bazı ürünlerde taksit sayısının azalması, gıda ve benzin gibi tüketim ürünlerinde tamamen kaldırılması düşünülüyor. Bankacılar bir yasal

düzenlemeye gerek kalmadan, rekabet kurallarını dikkate alarak bu işe bir formül bulmak istiyor.”

460 I.2.2. Yapılan Görüşmeler

Önaraştırma sürecinde raportörlerce TBB, banka ve perakendeci (gıda ve akaryakıt) yetkilileri ile görüşülmüş; ilgili teşebbüslerde yapılan yerinde incelemelerde bankaların üye işyerlerinde taksit uygulamaları konusunda çeşitli yazışmalar elde edilmiştir.

I.2.2.1. TBB ve Bankalar ile Yapılan Görüşmeler ve Elde Edilen Deliller

1. Raportörlerce görüşülen Türkiye Bankalar Birliği (TBB) Bankacılık ve Araştırma Grup Başkanı tarafından konuya ilişkin olarak aşağıdaki hususlar ifade edilmiştir:

470

“TBB’nin kredi kartlarında taksit uygulamaları konusunda kamuoyu duyurusu yapmak suretiyle bu uygulamanın risklerini anlatmak dışında herhangi bir faaliyet olmamış, bankaları yönlendirici herhangi bir karar almamıştır. TBB’nin taksitle ilgili çalışmaları başlatmasında son dönemde hükümetten ve BDDK’dan gelen ve bankaların taksit uygulamaları ile fazla risk yarattığı yönündeki söylemlerin de etkisi olmuştur. Ancak TBB bünyesinde yapılan çalışmalar, taksitlendirmenin bankaların mali bünyesinde yarattığı olası risklerin hatırlatılmasından ibarettir.”

9.3.2005 tarihli Türkiye Bankalar Birliği’nin Bankaların Kredi Kartları Uygulamaları Hakkında Duyurusu’nda aşağıdaki ifadeler yer almaktadır:

480

“Son dönemde taksitli harcamaların büyük bir kısmı perakendeciler tarafından fonlansa dahi, kredi kartıyla taksitli satışlardaki taksit sayısının ve taksitli işlemlerin artması, taksitlerin çok kısa vadede tüketilen mal ve hizmetleri de kapsamayı ve kredi kartlarına ilişkin özendirici uygulamalar bankalar açısından beklenen ekonomik faydayı olumsuz etkilediği gözlenmektedir. Kredi kartlarında beklenen ekonomik faydanın gerçekleşmesi için bankaların kredi kartıyla satın alınan mal ve hizmetlerin tüketim ömrü, fonlama maliyeti, fonlamanın ve kredinin vadesi, kredinin geri ödenebilirliği, kredinin fiyatlanması, riskin doğru ölçülmesi, izlenmesi ve raporlanması konularına özel bir önem vermesi gerekli görülmektedir. Öte yandan, kredi kartları ya da diğer bankacılık ürünlerinden yararlanan yurttaşlarımızın ihtiyaçları doğrultusunda en doğru ürün ve yöntemi seçmeleri muhakkak ki gereklidir. Seçim yapılırken, faaliyetleri en doğru düzenlenen, denetlenen ve tümüyle kayıt içinde çalışan sektörün bankacılık sektörü olduğu göz önünde tutulmalıdır. Yurttaşlarımızın bu bilinçle davranarak bankacılık sektörü tarafından sunulan ürün ve hizmetlerinden büyük çoğunlukla doğru yararlandıkları da aşıkardır. Sorunların banka müşterilerinin sınırlı sayılı kesimine ait olduğu değerlendirilmektedir. Bankalardan her türlü kredinin ihtiyaca en uygun olanını ve bu ihtiyacı en iyi karşılayacağına inandığı bankayı ve ürünü seçmek tüketicilerimizin en doğal hakkıdır. Bankalarımızın da kendilerine emanet

490

05-41/598-152

500 edilen tasarruflar karşılığında kullandıkları kredileri yasal düzenlemeler çerçevesinde geri almaları görevleri ve sorumlulukları gereğidir.”

19.8.2004 tarih ve 58 sayılı Yönetim Kurulu Kararı'nda konuyla ilişkili olarak aşağıdaki hususlara yer verilmiştir:

“2...tüketici kredileri ve kredi kartlarında bankaların yanlış uygulamalarının olduğu düşünülüyorsa bunların izlenmesi, denetlenmesinin daha doğru olacağı ifade edilmiştir.”

510 “3. Kamuoyuna yansıdığı şekilde tüketici kredileri ve kredi kartlarında hassasiyet yaratan bankacılık uygulamaları konusunda sessiz kalınmasının sektör tarafından kabul edildiği gibi bir algılamaya yol açacağı belirtilmiştir.”

“Bankalarca kredi kartlarının pazarlanmasında izlenen yöntemler kamuoyuna da yansıyan söz konusu hassasiyeti önemli ölçüde etkilemiştir. Bankalar kredi kartı pazarlama politikaları nedeniyle ciddi eleştiri almaktadır...Bu konuda yapılan eleştiriler haklı değildir. Kredi kartında vade yapısı uzamıştır, taksitlendirme uygulamaları nedeniyle kredi kartı tüketici kredisi gibi kullanılmaktadır. Kredi kartlarının taksitlendirilmesi uygulamasında düzenleme yapılması yoluyla ortak bir uygulama sağlanması mümkündür.”

520 3.12.2004 tarih ve 81 sayılı Yönetim Kurulu Kararı'nda konuyla ilişkili olarak aşağıdaki hususlara yer verilmiştir:

“Tüketici kredileri ve kredi kartlarındaki gelişmeler, kredi kartlarında taksit ve promosyon uygulaması, Bankalararası Kart Merkezi A.Ş. tarafından bazı sektörlerde kredi kartlarında taksit uygulamasının yasaklanmasına ilişkin Rekabet Kurumu'na yapılan başvuru ile alınan yanıt, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)'nin kredi kartları uygulamasına ilişkin değerlendirmesi ile TOBB Yönetim Kurulu'na yapılan sunum ve Kredi Kartları Kanun Tasarısı çalışmaları hususunda Genel Sekreterin açıklamalarından bilgi edinildi.

530 Yapılan görüşmelerde; Kredi Kartları Kanun Tasarısı'nın yakın bir zamanda gündeme geleceği bilgisi edinildiğinden, bu konudaki görüşlerin Tasarıya ilişkin yapılacak çalışmalar sırasında değerlendirilmesine karar verildi.”

8.3.2005 tarih ve 14 sayılı Yönetim Kurulu Kararı'nda konuyla ilişkili olarak aşağıdaki hususlara yer verilmiştir:

540 “Kredi kartlarına ilişkin gelişmeler ve uygulamalar görüşüldü. Kamuoyunda tartışılan, üzerinde hassasiyetle durulan kredi dağıtım yöntemleri, taksitli uygulama, faiz oranı gibi konular ile kart sahiplerinin gelirleri ile ilişkili olmayan kullanımlarının önlenmesine ilişkin öneriler tartışıldı. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Başkanı'nın özellikle taksitli kredi uygulaması hakkında Türkiye Bankalar Birliği'nin alınabilecek önlemler konusunda görüş oluşturması hususundaki taleplerine ilişkin Yönetim Kurulu Başkanı Ersin Özince'nin açıklamalarından bilgi edinildi.

Üyeler tarafından aşağıdaki hususlar belirtildi:

2. [Taksit uygulaması ve promosyon harcamaları] banka sisteminde riskler, artırmaktadır. Buna karşılık getiri hızla düşmektedir.

3. Taksit uygulaması dünyada yaygın olarak kullanılan bir yöntem değildir. Bizdeki uygulama benimsenip dünyada kabul görmüş de değildir. Uygulamanın bireylerin borçlanma gücünü artırdığı ve tüketimi etkilediği çok açıktır.

4. Kamuoyunun ve otoritenin bu konudaki hassasiyeti ile geçmişte yaşadığımız tecrübeler de dikkate alınarak Türkiye Bankalar Birliği'nin mutlaka bir değerlendirme yapması, bazı kararlar alması veya alınabilecek kararlara ilişkin görüş oluşturması gerekmektedir.

5. Türkiye Bankalar Birliği rekabeti sınırlandıran bir karar almamalıdır. Ancak dünyadaki uygulamalar dikkate alınarak gelişmelerin ekonomiye ve bankacılık sistemine etkileri değerlendirilmeli ve üyeler uyarılmalıdır.

6. Piyasa mekanizması içinde mali güce dayalı bir sürecin nasıl şekilleneceği açık değildir. Bazı konularda önlem alınmasında yarar vardır; kısa sürede tüketilen ürünlerde taksit uygulamasının dünyada uygulaması yoksa buna dikkat edilmelidir, taksitlerin giderek artan sayısının banka sistemine zarar vereceği dikkate alınmalıdır.

7. Değerlendirmelerde esas olan rekabet olmalıdır. Aksi önlemler hem haksızlığa neden olur hem de kayıtdışılığı artırır. Bankalarımızın dikkat etmesi gereken husus fonlamanın düzgün yapılmasıdır. Kredi kart uygulamasını hükümet de desteklemektedir. Burada riskler konusunda üyelerimizin uyarılması kadar önemli olan bunların uyulmasının sağlanması olmalıdır. BDDK isterse bazı düzenlemeler yapsın; getirilecek önlemler riskle ilgilidir ve bankaların mali yapıları ile ilişkilendirilebilir. TBB riskleri dikkate alarak üyelerimizi taksit sayısının gözden geçirilmesi hususunda uyarabilir. Bir uyarı yapmadan uygulamacıların bir araya gelerek fayda maliyet analizi yapmalarında yarar vardır.

8. Geçmişten alınan dersler ışığında, ileride yaşanabilecek olumsuz gelişmelerin önüne geçebilmek ve bankaların itibarını korumak açısından sektör olarak çaba gösterilmelidir. Sektöre zarar verebilecek konularda üyelerimizin dikkatini çekmek rekabet kurallarına aykırı olmayacaktır.

Yapılan görüşmelerde, kredi kartlarına ilişkin uygulamanın değerlendirilmesi ve alınabilecek önlemlere ilişkin görüş oluşturulmasını teminen Türkiye Bankalar Birliği Yönetim Kurulu üyelerinin bireysel kredilerden sorumlu üst düzey yetkililerinin katılımı ile bir toplantı düzenlenmesi hususunda Genel Sekreterliğin görevlendirilmesine karar verildi."

2. Raportörlerce Akbank T.A.Ş. (Akbank) Üye İşyeri Bölüm Başkanı ve Hukuk Müşaviri ile yapılan görüşmede aşağıdaki görüşler ifade edilmiştir:

"Biz akaryakıt ve gıdada vade farksız taksit uygulamasına 2003 sonlarında başladık. Bundan önce, vade farklı taksit zaten vardı ve hala da devam ediyor. Yani tüketici vade farkına razı olursa (cari faiz oranlarından) taksitle ödemeyi tercih ediyor, bu durum gıda ve akaryakıt için de halen geçerlidir. Bu kapsamda Carrefour, TANSAS, KİPA, Migros, Kiler, Maxi gibi marketlerle ve akaryakıtta ise BP ile çalıştık. Akaryakıtta iki aylık, gıdada ise çoğunlukla birer aylık kampanyalar oldu. Bu kampanyalarda banka olarak bizim kazancımız kartımızın kullanımının

ve ciromuzun artması; üye işyerlerinin ise müşterilerinin ve cirolarının artmasıdır. Bu anlamda taksit uygulaması bizce faydalı olmuş, tüketicinin de önemli bir ihtiyacı karşılanmıştır. Toplam ciromuz içinde (Mart 2005 örnek olarak belirtilirse) %(....)'u tek ödeme, %(....)'i taksitli alışverişten elde edilmiştir. Taksitli işlemlerde pazar payı, 2004 içinde , %(....)'dan , %(....-...)'lere yükselmiştir. Şu anda akaryakıt ve gıdada vade farksız taksit yoktur, ancak az önce belirttiğimiz gibi vade farklı taksit devam etmektedir. Bunun sebebi, şu dönemde ekonomik ve sosyal konjonktür gereği vade farksız taksit uygulamasının imajımıza negatif bir etkisinin kuvvetle muhtemel olmasıdır. Ancak önümüzdeki dönemde şartları yeniden değerlendirerek bu uygulamaya yeniden başlayabiliriz.”

600

Kurum kayıtlarına 2.6.2005 tarih ve 3775 sayı ile intikal eden yazıda ise, Axess ile gıdada CarrefourSA lansmanı ile Ocak 2004'te başlayan kampanyaların, takip eden dönemlerde market sektöründeki Axess üye işyerleri ile devam ettiği; akaryakıt sektöründe BP ile 17.7.2004-31.8.2004 tarihleri arasında gerçekleştirilen ilk kampanyanın ardından son kampanyanın 31.3.2005 tarihinde yapıldığı; gıda ve akaryakıt sektörlerindeki kampanyalarda maliyetlerin paylaşımı açısından belli bir standart bulunmadığı, şartların kampanya yapılan firmalara göre değişkenlik gösterdiği fakat kampanya dönemlerinde daha uygun iskonto oranları ve/veya reklam desteği verildiği; taksit sayılarının, kampanya duyuruları için hazırlanan medya planının ve diğer tüm kampanya mekaniklerinin firma ile Axess üye işyeri grubunun ortak kararı ile belirlendiği ayrıca ifade edilmiştir.

610

3. Raportörlerce Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. (Yapı Kredi Bankası) Genel Müdür Yardımcısı ile yapılan görüşmede aşağıdaki hususlar dile getirilmiştir:

“2000 yılında, şu anda HSBC'nin bünyesinde bulunan Advantage card ilk olarak tekstil sektöründe taksit uygulamasını başlattı denebilir. Advantage cardın tekstil pazarındaki başarısı ve daha sonra akaryakıt gibi sektörlerde de geçmesi bankaların kredi kartı cirolarının düşmesine yol açtı. Bunun üzerine ilk olarak Finansbank, daha sonra Garanti Bankası, Akbank ve İş bankası gibi bankalar tekstil sektöründe kredi kartına taksit uygulamaya başladı. Daha sonra, bankalar kredi kartı harcamalarında büyük yer tutan gıda ve akaryakıtta da taksit uygulayarak pazar paylarını büyütme yarışına girdiler. Gıda ve akaryakıt sektörlerinde taksit uygulaması bu şekilde genişledi ve kısa bir süre öncesine kadar da devam etti. Kanaatimizce bir ürüne sağlanan taksit miktarının, ürünün ömrü ile paralel olması gerekmektedir. Zira örneğin gıda gibi çabuk tüketilen ürünlere taksit yapılması durumunda kart hamili sık sık alım yaptığından gelecek aylara ilişkin borçları yüksek meblağlara ulaşmakta ve bu durum bankalar açısından risk yaratmaktadır. Özellikle de kredi kartı harcamalarının yaklaşık %40'lık kısmının gıda ve akaryakıt harcamalarına gittiği göz önünde bulundurulunca, bu sektörlerde yapılan taksitlerin bankalar açısından büyük riskler yarattığı ortaya çıkmaktadır. Akaryakıt ve gıda sektörlerindeki taksitler bir süredir kamuoyunda da rahatsızlık kaynağı olarak gündeme gelmekteydi. Bankaların taksitten kaynaklanan büyük ciroları, yarattıkları risk itibarıyla sektörün düzenleyici kuruluşu olan BDDK tarafından incelenmekteydi. Birçok

620

630

640 banka da, taksidin ulaştığı boyutlar ve tüketiciler tarafından bilinçsizce
kullanılmasından rahatsızlık duymaktaydı. Bununla birlikte ilk adımı atmak
650 konusunda bankaların, pazar payı kaybetmek korkusu nedeniyle çekinceleri
bulunmaktaydı. Durum böyleyken pazardaki en büyük bankalardan biri olarak
taksit uygulamasına son verme kararı aldık ve üye işyerlerimize bu kararı sözlü
olarak telkin etmeye başladık. Üye işyeri anlaşmamız bulunan mağazaların
başka bankalarla da çalışıyor olmalarından dolayı taksitli satışları sonlandırma
kararımız bankalar arasında kısa sürede duyuldu. Ayrıca, BDDK başkanı Tevfik
Bilgin'in de taksit konusundaki uyarıları taksit son verilmesi yönünde tetikleyici
etki yarattı. Bankalar arasında taksit uygulamasının sonlandırılmasına dair
herhangi bir anlaşma bulunmadığı gibi, her an başka bankaların pazar kazanmak
amacıyla gıda ve akaryakıt taksit yapmaya tekrar başlayabileceği de bir
gerçektir.”

4. Raportörlerce Türkiye İş Bankası A.Ş. (İş Bankası) Genel Müdür Yardımcısı
ile yapılan görüşmede aşağıdaki görüşler ifade edilmiştir:

660 “Kredi kartlarının bir taksit aracı olarak kullanılması 2000’li yılların başında
başladı. Bundan önce de, bankalar çeşitli sektörlerde faaliyet üye işyerleri ile
yaptıkları anlaşmalar çerçevesinde taksitlendirme yoluyla tüketici finansmanı
sağlamaktaydı. Kredi kartlarının taksit için kullanılması son yıllarda gerçekleşen
670 bir uygulamadır. Öncelikle, İş Bankası kredi kartı markası (maximum) bir
kurumsal marka olarak İş Bankası’nın bir alt markasıdır. Sektörde faaliyet
gösteren birtakım bankalar, kendi kredi markalarının değerini arttırmak amacıyla
kredi kartı pazarlamalarında agresif davranmakta ve bu bankalar için kredi kartı
markası bankanın kendisinden daha fazla öne çıkmaktadır. İş Bankası, kredi
kartı dağıtırken, hamilin risklerini dikkatli bir şekilde inceler ve bu nedenle diğer
bankalara göre daha zor kredi kartı verir. Aslen İş Bankası’nın kredi kartı
faaliyetleri kendi başına bir amaç oluşturmaz, taktiksel olarak müşterilerimizin
ihtiyaçlarını karşılamak amaçlıdır. Bu çerçevede bankanın taksitli kredi kartı
cirosunun toplam kart cirosuna oranı %(....) tir. Taksitli satış kampanyaları
680 genellikle 1-2 ay gibi kısa süreler için yapılır ve bu sürenin sonunda sona erer.
Banka olarak belirlediğimiz stratejimiz ve risk yönetimi ve karlılık analizlerimiz
çerçevesinde 2005 yılı içinde aşama aşama bu uygulamayı azaltmayı hedefledik.
Kredi kartı promosyon faaliyetleri ve kampanyaların finansmanının yapılma şekli
kampanyadan kampanyaya farklılık göstermektedir. Genellikle maliyet üye işyeri
ile paylaşılır. Tekstil ve beyaz eşya gibi ürünlerde kar marjları yüksek olduğundan
hem işyeri hem de banka için bu ekstra maliyete katlanmak ileride karı
arttıracaktır. Ancak gıda ve akaryakıt gibi günlük tüketim maddelerinde kar marjı
düşük olduğundan taksit yoluyla finansman ne banka ne de işyeri açısından karlı
olmaktadır. Taksit ve puan uygulamalarının arasında iki önemli fark
bulunmaktadır. İlk olarak bu sektörlerde taksit uygulaması kredi riskinde artış
680 yaratmaktadır. Özellikle uzun vadeli taksit uygulamaları ve özellikle de günlük
tüketim maddelerinin taksitle finansmanı bankaların batak risklerini arttırmaktadır.
İkinci olarak puan uygulaması aslen bir sadakat programıdır. Zira bir kredi
kartında kazanılan puanları harcamak için yine o kartın kullanılması

gerekmektedir. Kredi kartı kampanya uygulamalarında odak noktası grup karlılığından ziyade banka ve işyeri bazında satışları mümkün olduğunca arttırmaktır. Maximum kartta üye işyeri adedimiz (.....) olup, çok ortaklı kart programları üye işyerleri ile ortak olarak satışları arttırmayı hedefler. Bu nedenle farklı gruplara dahil bankalar ve akaryakıt ile perakende firmaları arasında kampanya çalışmaları yapılır. Kredi kartında taksit uygulamasının bu boyutlara ulaşması bankaları olduğu gibi bizzat perakende ve akaryakıt firmalarını ve ayrıca BDDK'yı da rahatsız etmeye başladı. Perakendeciler uygulamanın başlarında satışlarındaki artışlardan memnundular. Zaman içinde hemen bütün perakendecilerin taksit yapmaya başlamasıyla bu satış artışı avantajını yitirdiler. Bu nedenle taksitli satışlar onlar için de külfet olmaya başladı. Diğer taraftan bankaların kredi kartı taksitleriyle yarattıkları riskler bankacılık sistemini etkilediği için sektörün düzenleyici kuruluşu BDDK da bu konudaki hassasiyetini çeşitli şekillerde kamuoyu ve bankalara duyurdu. Bu da bankaların taksit faaliyetlerini tekrar gözden geçirmelerinde, bunun sonucu olarak bazı sektörlerde bu faaliyetlere son vermelerinde ve bunları azaltmalarında etkili oldu. Genel olarak taksit sayısını azaltma bankamızın 2005 yılı stratejisidir. Bu konuda diğer bankalarla ortak bir kararımız bulunmamaktadır.”

Türkiye İş Bankası A.Ş. tarafından Kurum'a gönderilen yazıda, İş Bankası'nın gıda sektöründe 2004 yılında Beğendik, Kiler, KİPA, Migros, REAL ve Tansaş ile; 2005 yılında Beğendik, Gima, Endi, KİPA, Pehlivanoğlu, REAL ve Tansaş ile taksit kampanyaları gerçekleştirdiği; Amasya, Ankara, Artvin ve Trabzon'da da çeşitli bölgesel firmalarla taksit kampanyaları yürütüldüğü; 7.2.2004 tarihinde Kiler ile başlayan gıda sektöründeki taksit kampanyalarına 31.3.2005 tarihinde son verildiği; akaryakıt sektöründe ise sadece Petrol Ofisi A.Ş. ile taksit kampanyaları yürütüldüğü ve 7.6.2004'te başlayan uygulamanın 31.3.2005'te sona erdiği belirtilmektedir.

5. Raportörlerce görüşülen Garanti Ödeme Sistemleri A.Ş. Hukuk Müşaviri tarafından aşağıdaki görüşler ifade edilmiştir:

“Kredi kartına gıda ve akaryakıt alışverişleri için taksit uygulaması son yıllarda Garanti Bankası olarak bizim de pazar payımızı arttırmak ve rekabette geride kalmamak amacıyla yapmış olduğumuz bir uygulamaydı. Fakat kredi kartı cirosunun yaklaşık %(...)’ini oluşturan bu harcamalara taksit yapılması, harcamalara yapılan kredilendirmenin azalmasına ve bu yolla elde ettiğimiz faiz gelirlerimizin düşmesine yol açtı. Sonuç olarak kredi kartı faaliyetlerimizden elde ettiğimiz karlarda azalma yaşayınca, 2005 yılı için öncelikle gıda ve akaryakıtta taksit uygulamasını sonlandırmaya ve öncelikli olarak tekstil ve diğer sektörlerde de taksit sayısını azaltmaya karar verdik. Diğer bankalar da aynı şekilde karlılıklarında yaşadıkları düşüş nedeniyle taksit uygulamasını sınırlandırma yoluna gittiler. Diğer taraftan diğer düzenleyici otoritelerin de bankaların kredi kartına taksit uygulamalarını bankalar açısından fazla risk yarattığı gerekçesiyle eleştirmesi şimdilik bazı sektörlerde taksit uygulamalarına son vermemizde etkili oldu. Bankalar taksit uygulamasına son verirken herhangi bir şekilde ortak bir

730 *karar almamışlardır. Kredi kartı pazarında önde gelen bankalardan birisi olarak gıda ve akaryakıt sektöründeki işyerlerimize taksit uygulamalarına son vereceğimizi bildirmemiz, diğer bankaları da aynı yönde hareket etmek konusunda cesaretlendirmiş ve aynı yolu takip etmelerini sağlamış olabilir. Ancak bankalar arasında bu konuda herhangi bir anlaşma yapılmadığı gibi rekabeti kısıtlayıcı herhangi başka bir faaliyet de olmamıştır.”*

6. Raportörlerce görüşülen Finans Bank A.Ş (Finans Bank) Genel Müdür Yardımcısı ve Plastik Kartlar Birim Yöneticisi tarafından aşağıdaki görüşler ifade edilmiştir:

740 *“Biz gıdada vade farksız taksit uygulamasına Haziran 2000’den önce, Mayıs civarı başladık, akaryakıtta Türk Petrol ile yapılan kısa süreli çalışma haricinde taksit yapmadık. Gıdada GIMA ile çalıştık; 15 milyon ve üzeri 2 taksit şeklinde ve vade farksız olarak. (.....). Bizim açımızdan faydası; GIMA müşterilerine kartımızı pazarladık. (.....) olan kart sayımız şu anda (.....) üzerine çıktı. Daha sonra maliyetin mağaza ile banka arasında dağılması talebi geldi ve taksit sayıları arttı. Bu gelişmeler üzerine taksit uygulaması bizim açımızdan eski cazibesini biraz kaybetti, zaten son dönemlerde faizler de düştüğünden, eskisi kadar karlı olmamaya başladı. Enflasyonun düşmesi ile*
750 *birlikte müşteriler için fiyat artışlarının azalması gıdada taksidin cazibesini azalttı. Bu gelişmeler sırasında basında çıkan bazı açıklamalar ve bir iki kart hamili hakkındaki üzücü haberlerin de etkisiyle kamuoyunda taksitli kredi kartları aleyhinde bir kanaat hasıl oldu, sonuç olarak kredi kartları konusunda yasal düzenleme çalışmaları da üstüne gelince, zaten bizim açımızdan eski cazibesini yitirmiş olan bu ürünü (gıdada taksit) kaldırmanın zamanı olduğuna karar verdik ve 25 Mart 2005’te taksite son vererek puan uygulamasına yöneldik. Zaten ekonomistlerin şöyle bir görüşü var: bir malın taksit sayısı o malın kullanım ömründen uzun olmamalıdır. Biz grup olarak bu görüşe katılıyoruz ama bazen piyasadaki rekabete ayak uydurmak amacıyla uzun vadeler uygulayan bankalar*
760 *da olmuştur. Dolayısıyla taksit uygulamasının sona erme süreci tamamen ekonomik ve sosyal sebeplerden kaynaklanmıştır. Biz en erken son veren bankalardan biriyiz (HSBC’den sonra ikinci olarak biz kaldırdık), ve bu kararımız diğer bankalarla aramızdaki bir iletişimden kaynaklanmamaktadır, bahsettiğimiz şartları değerlendirmemiz sonucu bağımsız olarak verdiğimiz ticari bir karardır.”*

Diğer taraftan Finans Bank tarafından gönderilen yazıda aşağıdaki hususlar belirtilmiştir:

770 *“Gima’da vade farksız taksit uygulaması 2000 yılının Mayıs ayında başlamış, 25.03.2005 tarihinde ise sözkonusu uygulama sona ermiştir. Kampanya adetleri ve süreleri dönemsel olarak değişmekle birlikte, belirli limitler üzerindeki harcamalara, iki veya üç taksit şeklinde gerçekleşmiştir. Bazı dönemlerde alt limitsiz taksit uygulamalarına gidilmiş, bazı dönemlerde taksit sayısı dört veya altıya ulaşmıştır. (.....)*

GOP Pazar'da vade farksız taksit uygulaması, 2004 yılının Nisan ayında başlamış, 25.03.2005'te sona ermiştir. Bu süre boyunca alt limitsiz vade farksız iki taksit kampanyası uygulanmış, ertesi gün (.....) komisyon oranı ile çalışılmıştır. Firma yayınladığı aylık insertlerle CardFinans logosunu kullanarak duyuru yapmış, (.....) katkısı olmamıştır.

780 *Maxi Market'te vade farksız taksit uygulaması 01.08.2003'te başlamış, 25.02.2005'te sona ermiştir. Bu süre içerisinde, alt limitsiz iki taksit, dört taksit, ve altı taksit kampanyaları yapılmıştır. (.....). 25.02.2005 tarihinden itibaren food tarafında taksit sona ermiştir. Nonfood tarafında vade farklı yapılmaktadır.*

Almer'de vade farksız dört taksit uygulaması 01.06.2004'te başlamış, 10.09.2004'te sona ermiştir. Bu tarihler (.....). Vade farksız altı taksit uygulaması 15.10.2004'te başlamış, 25.03.2005'te sona ermiştir (.....). Perakende sektörünün yapısı gereği kampanya kararları karşılıklı görüşmeler sonucu kısa bir sürede alınmakta, genel uygulama olarak sözlü mutabakat yeterli sayılmaktadır.”

790

7. Raportörlerce görüşülen HSBC Bank A.Ş. (HSBC) Kart Yönetimi Grup Başkanı tarafından aşağıdaki görüşler ifade edilmiştir:

“Biz HSBC olarak 2004 Ekim, Kasım dönemine kadar akaryakıt ve gıdada taksit uygulaması yapmayı uygun bulmadık. Ancak rakiplerimizin faaliyetini gözlemleyerek konuyu değerlendirdik ve yaklaşmakta olan Ramazan ayının da etkisi ile kısa dönem için TANSAŞ, KİPA ve GİMA ile gıda ve gıda dışı ürünleri de kapsayan taksit kampanyaları gerçekleştirdik. Bu uygulamada kartımızın görünürlüğünü artırmak bakımından faydalı oldu. Ancak akaryakıt ürünlerinde herhangi bir taksit kampanyası çalışması yapmadık. Uygulamanın maliyeti işyerlerine göre değişen oranlarda paylaşılmıştır. İlişkinin esasını üyelik sözleşmesi teşkil etmekte, taksit için ayrı bir sözleşme imzalanmamaktadır. Detaylar karşılıklı teati edilerek kararlaştırılmakta idi. Ramazandan sonra bir kez de Şubat 2005'te yine aynı market zincirleri ile yine aynı kapsamda kısa süreli bir taksit kampanyamız oldu. Daha sonra market zincirleri ile bir taksit kampanyamız olmadı. Bu kampanyalarda en fazla 4 ay taksit uyguladık. Bugün itibariyle gıda ve akaryakıt sektörlerinde bir taksit kampanyamız bulunmamaktadır. Taksit uygulamalarımız ile ilgili olarak hiçbir banka ile de temasımız olmamıştır.”

800

810

8. Raportörlerce görüşülen Koçbank A.Ş. (Koçbank) Grup Müdürü tarafından aşağıdaki hususlar ifade edilmiştir:

“Koçbank olarak gıda ve akaryakıt alışverişlerinde kredi kartına taksit uygulamalarını bir süredir yapıyorduk. Hala da, gıda ve akaryakıt dışındaki alışverişlerde taksit uygulamalarına devam etmekteyiz. Ancak bu sektörlerdeki yüksek sayıdaki taksitlerin bankamızın kredi riskinin yükselmesine sebep olmasından dolayı taksit uygulamasının bankamıza zarar verdiğini gördük ve yakın zamanda bu uygulamaya son verdik. Kanaatimce diğer bankalar da, taksit uygulamasının yarattığı riskleri ve getirdiği başka sorunları farkederek, gıda ve akaryakıtta taksit uygulamasını sonlandırdılar. Bununla birlikte şunu da belirtmek

820

830 *isterim ki bankamız taksit uygulamasına son verdiği gıda ve akaryakıtta ekstra puan ve indirim uygulamalarını sürdürmektedir. Örnek olarak grup şirketimiz olan Migros mağazalarında haftanın belirli bir gününde Koçbank kredi kartı kullanılarak yapılan alışverişlerde gıda da dahil olmak üzere %5 indirim vermekteyiz. Diğer taraftan Koçbank olarak, bütün sektörlerde taksit sayılarımızı giderek düşürmeyi strateji olarak belirledik; zira banka olarak karlılığımızı düşüren ve riskimizi arttıran bu uygulamayı sınırlamamız gerektiğini düşünüyoruz. Ayrıca son dönemlerde taksit nedeniyle borçlanma oranlarının yükselmesi ve bu konunun kamuoyunda ve çeşitli resmi makamlar nezdinde gündeme gelmiş olması da bankamızın taksit ile ilgili kararını vermesinde önemli bir etken olarak ortaya çıktı.”*

840 Kurum kayıtlarına 17.5.2005 tarih ve 3313 sayı ile intikal eden yazıdan, gıda sektöründe Migros ile yürütülen ilki 1.9.2004-30.9.2004 tarihleri arasında gerçekleştirilen taksit kampanyalarına 31.3.2005 tarihinde son verildiği anlaşılmıştır. Yapılan kampanyalar dönemsel olarak değişmekle birlikte, uygulamada 4 ila 12 ay arasında değişen taksit sayılarının, tek ödemede puan uygulamalarının ve tek ödemeli alışverişlerde indirim kampanyalarının eş zamanlı olarak gerçekleştiği görülmektedir. 31.3.2005 tarihinden itibaren ise gıda harici alışverişler için taksit imkanı mevcut iken gıda alışverişlerinde haftanın bir günü için indirim olanağı getirildiği belirtilmiştir. Akaryakıt sektöründe Koçbank kredi kartlarına taksit uygulamasının ‘anlaşmalı’ OPET’lerde 16.12.2003 tarihinde başladığı ve 31.3.2005 tarihinde sona erdiği ifade edilmiştir. Kampanya en fazla 3 taksit uygulaması yapılmış olup, 31.3.2005 tarihinden itibaren ise harcama aralıklarına göre artan oranlarda puan uygulamasına geçildiği görülmektedir.

850 **9.** Türk Dış Ticaret Bankası A.Ş. (Dışbank) tarafından Kuruma gönderilen yazıda, taksitli harcamaya konu tüm ürün ve hizmetler gibi, akaryakıt ve gıdada taksit uygulamasının bankacılık sektörünün genelinden çok kredi kartı hamillerinin tercihi ile ilgili bir durum olduğu, kart kullanımını artırmaya yönelik kampanya olarak değerlendirilebilecek bu kampanyaların sonucunda harcanan maliyet ile elde edilen getirinin ticari olarak anlamlı bir sonuç vermediği durumlarda bu tür uygulamaların sürekliliğinin mümkün olamayacağı ifade edilmiştir. Taksit uygulamasının kampanya yapıldığı dönemlerde geçici olarak ciro ve pazar payı artışı sağlamakla beraber kampanyanın bitimi ile ciro ve pazar payının tekrar normal seyrine döndüğü belirtilmiştir. Kampanya yapılan sektörler özelinde maliyet paylaşımının farklılık gösterdiği, ticari şartların izin verdiği ölçüde maliyetlerde paylaşım yoluna gidildiği veya kampanyanın niyetine bağlı olarak üye işyeri ve/veya banka tarafından maliyetin karşılandığı çeşitli uygulamaların bulunduğu ifade edilmiştir. Dışbank olarak akaryakıt sektöründe taksit uygulamasına 7.7.2004 tarihinde Petrol Ofisi A.Ş. ile başladığı ve son kampanyanın 28.2.2005 tarihinde gerçekleştirildiği, gıda sektöründeki taksit kampanyalarına ise 24.12.2005 tarihinde başladığı ve 28.2.2005 tarihinde son verildiği belirtilmiştir. Taksit uygulamasının sona erdirilmesi konusunda TBB tarafından herhangi bir yazılı veya sözlü tavsiye ya da yönlendirmenin olmadığı ifade edilmiştir.

10. Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O (Vakıfbank) tarafından sunulan yazıda aşağıdaki bilgilere yer verilmiştir:

870

“Bankamızca da bazı üye işyerlerinde kredi kartlarına taksit uygulaması bulunmaktadır. Gıda ve akaryakıt sektörüne yönelik olarak kredi kartına taksit uygulaması, Bankamız üye işyerlerinin mal satışlarını taksitlendirme, dolayısıyla mal satışını arttırma ihtiyaçları nedeniyle talepte bulunmaları üzerine 2002 yılında başlatılmıştır. Kredi kartı ile mal alımlarında satış bedelinin taksitle ödenmesine yönelik gerek üye işyeri gerekse tüketici ihtiyacı ve talebi bu şekilde karşılanmış olmaktadır. Ancak Bankamızca yapılan, “ vade farksız taksit uygulaması “ değildir. Zira vade farksız taksit uygulaması, VakıfBank’ta benimsenen bankacılık anlayışına aykırı olması nedeniyle Bankamızca uygulanmamaktadır. Bu durumda

880

vade farkları işyeri tarafından Bankamıza ödenmektedir. Bankamızca, gıda ve akaryakıt sektörüne yönelik kredi kartı ile taksitli satış yapılması için, özel promosyon, reklam vs. gerektiren kampanyalar düzenlenmemiştir. Üye işyerlerinin mal satışlarını taksitlendirme ihtiyaçları doğrultusunda, iyi ilişkiler içinde bulunan üye işyerlerini piyasa rekabet ortamında zor durumda bırakmamak ve mağdur etmemek amacıyla kısıtlı olarak Bankamız kredi kartları ve POS cihazları kullanılmıştır. Ancak Bankamız, tüketimi kısa süreli olan mallara taksit yapılmasını hiçbir zaman benimsememiştir. Zira sözkonusu uygulama VakıfBank’ın bankacılık anlayışı, politikası ve pazarlama anlayışına ters düşmektedir. Nitekim Türkiye geneline yayılmış zincir marketler ve akaryakıt istasyonlarına yönelik taksit çalışmamız veya kampanyamız bulunmamaktadır.

890

Gıda ve akaryakıt sektörüne yönelik taksitli satış yapan üye işyerlerimiz, büyük cirolara sahip bulunmamaktadırlar. Kredi kartı uygulaması içinde, gıda ve akaryakıt sektörüne yönelik olarak taksitlendirme yapılması, yukarıda da belirtildiği üzere Bankamızca benimsenmemektedir. Ancak iyi ilişkiler içinde bulunan üye işyerleri talepleri ve müşteriye sadakat ilkesi doğrultusunda, üye işyerleri talepleri olabildiğince karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu amaçla taksit uygulaması yapılmaktadır. Söz konusu taksit uygulamalarının bankalar açısından herhangi bir yararı bulunmadığı düşünülmektedir. Uygulamanın bankalar için yol açtığı zarar ise, sıfır faizli kredilendirme dolayısıyla uğranılan zarardır ki,

900

Bankamızda böyle bir kredi politikası bulunmamaktadır. Daha önce belirtildiği gibi, gıda ve akaryakıt sektörüne yönelik olarak, Bankamızca herhangi bir kampanya düzenlenmemiştir. Bu nedenle sona erdirilen herhangi bir kampanya da bulunmamaktadır. Belirtilen sektörlerde taksit uygulamasına son verilmesi hususunda bankalar arasında alınan ve Bankamızın da katıldığı herhangi bir resmi karar bulunmamaktadır. Üye işyerlerinin müşterilerine taksitli mal satma talepleri, piyasa rekabet koşulları dikkate alındığında en tabii hakları olarak görülmektedir. Ancak gıda ve benzin gibi bir defalık ve kısa ömürlü tüketim mallarının taksitle alımı halinde, alınan malın taksidi bitmeden aynı maldan onlarca defa daha ihtiyaç doğabilmekte ve bu durumda da biriken taksitlerin ödenmesi tüketiciler açısından imkansız hale gelebilmektedir. Bu yolla tüketicilerde yanlış harcama alışkanlıklarına neden olunması ve bu alışkanlığın gitgide yerleşmesi, sosyal problemlere yol açmaktadır. Dolayısıyla kredi

910

kartlarının kullanılması suretiyle yapılacak mal alımlarında taksitlendirmenin dayanıklı tüketim mallarına yönelik olmasına özellikle dikkat edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Dolayısıyla bankalar tarafından üye işyerlerine verilen bu desteğin dayanıklı tüketim malları ile sınırlı olması ve taksitlendirmeye bu amaçla devam edilmesi uygun olacaktır.”

11. Denizbank A.Ş. tarafından sunulan yazıda aşağıdaki bilgilere yer verilmiştir:

920

“Denizbank Kredi Kartlarında taksit uygulamamız mevcuttur. 2003 yazı itibari ile gıda ve akaryakıt sektöründe faaliyet gösteren üye işyerlerine yönelik taksit kampanyalarına katılımımız başlanmıştır. Halihazırda gıda ve akaryakıt sektörüne yönelik süren bir kampanyamız mevcut değildir. Çeşitli zamanlarda akaryakıt sektöründe Shell, Gıda sektöründe Tansaş, Carrefour, Champion, Beğendik ve Maxi en sık kampanya düzenlenen firmalardır. Akaryakıt ve gıda sektöründe yapılan kampanyalar ciro arttırıcı nitelikte kampanyalar olmuştur. Son kampanyamız Nisan 2005’te bitmiştir. Bu konuda alınmış bir karar yoktur, kamuoyunda bu konu bankaların aleyhine bir şekilde dile getirildiğinden, bu konudaki faaliyetlerimiz azaltılmıştır.”

930

I.2.2.2. Marketler ve Akaryakıt Dağıtım Şirketleriyle Yapılan Görüşmeler ve Elde Edilen Deliller

1. Raportörlerce görüşülen (.....) tarafından aşağıdaki hususlar ifade edilmiştir:

940

“(.....) olarak biz gıda ürünlerinde taksit kampanyasına (.....)’le Şubat 2004’te ve (.....)’la Eylül 2004’te başladık ve gıdada taksit uygulaması 1 Nisan 2005’e kadar sürdü. Mart ayının sonunda bankalar 1 Nisan’dan itibaren taksit yapmamak konusunda anlaşmalarını bize bildirdiler. Bu uygulama çerçevesinde 1 Nisan’dan itibaren biz de gıdada taksit kampanyasını kaldırmak zorunda kaldık. Hatta bu tarihten sonra (.....) ürünlerde de taksit yapmamız mümkün olmamıştır. Biz bu tarihten sonra bankalara taksit türü kampanya önerileri götürmemize rağmen, bu teklifler bankalar tarafından henüz kabul edilmedi. Taksit kampanyaları pazar payımızı arttırmak için önemli bir araçtır. Biz taksitle varolan ciro ile kayıtlı perakendeciliği geliştiriyoruz. Organize perakendeciler olarak, kayıtdışı ekonominin kayıt altına alınmasında önemli bir işlevimiz olduğunu düşünüyorum. Bu anlamda böyle bir karar müşteri kaybına yol açmıştır ve ciro anlamında bizi etkilemiştir. (.....) olarak biz, gıda dışı ürünlerin de mağazamızda bulunması ve satışlarımızda önemli bir yer tutması sebebiyle, bankaların taksit uygulanmasına son vermeye yönelik olarak aldıkları bu karardan en az etkilenecek durumda olan perakendecilerden biriyiz. Zaten taksit yapıldığı dönemde tüketiciler sadece gıdaya taksit yapmadılar, toplam satın aldıkları ürünler üzerinden taksit yaptılar. Dolayısıyla ürünlere göre taksit yapılması fikrini doğru bulmuyoruz. Fakat yine de, gıdada taksit yapılıp yapılmamasına bankaların değil, tüketicinin karar vermesi gerektiğini düşünüyoruz. Bankaların taksit kampanyalarının ardından

950

uygulamaya başladığı daha fazla puan, erteleme ve indirim gibi uygulamaların taksit kampanyaları gibi hanehalkı gelirine birebir etkisi olmayacağından aynı oranda verim alınabileceğini düşünüyorum. Uyguladığımız satış ve pazarlama stratejilerinin (taksit kampanyaları dahil), özellikle son iki yılda karlılığımız üzerindeki olumlu etkileri firma olarak Türkiye’de büyüme kararı vermemizde önemli bir etken olmuştur.”

(.....) tarafından Kurum’a gönderilen cevap yazısı ve eklerinde, taksit uygulamasının sona ermesine ilişkin yazılı bir bilgiye ulaşılamadığı, ancak gerek sözlü görüşmeler gerekse de bu tarihten sonra yürütülmek istenen gıda taksit kampanya taleplerinin cevapsız kalması hususlarından durumun anlaşıldığı ifade edilmekte, bankalarla ortaklaşa düzenlenen vade farksız taksit kampanyalarında, faiz maliyetlerinin, teklife göre paylaşım şeklinde olduğu ifade edilerek kampanya örnekleri sunulmakta, gıda ürünlerini kapsar şekilde yapılan son kampanyanın 10.2.2005-31.3.2005 tarihleri arasında gerçekleştiği beyan edilmiştir.

2. Raportörlerce görüşülen (.....) tarafından aşağıdaki hususlar ifade edilmiştir:

“Gıdada vade farksız taksit uygulamasına 2003 yılında, 2 taksit ile başladık. İki taksit bizce makul bir uygulama idi. Ancak daha sonra rakibimiz (.....) taksit sayısını artırınca biz de artırmak zorunda hissettik. Taksit uygulaması bizim ciromuzun artmasında etkili oldu. Ancak zamanla insanların borçlarının artması, gıdada taksit bakımından bizi rahatsız etti. Vade farksız taksit uygulamasında Yapı Kredi ve İşbank ile çalıştık. (.....). Kampanyalar ortalama olarak 4-5 ay taksit şeklindeydi. (.....). Biz her ay bir sonraki ayın planlamasını yapıp tüketiciye nasıl bir kampanya sunacağımızı belirleriz. En son kampanyamızın devam etmekte olduğu Mart ayında, Nisan ayı için bankalara nasıl bir kampanya yapılabileceği konusunda soru yönelttiğimiz zaman, birlikte çalıştığımız bankalar tarafından bize 1 Nisan’dan itibaren gıdaya vade farksız taksit uygulaması yapmayacaklarını, bu konuda bankalar arasında sözlü bir mutabakat sağlanmış olduğunu bildirdiler. Bunun üzerine diğer bankalarla temasa geçtiğimiz zaman onlardan da aynı cevabı sözlü olarak aldık. Daha sonra rakiplerimiz olan süpermarketlere farklı ve ayrıcalıklı davranılıp davranılmadığını öğrenmek amacıyla, bölge müdürlüklerimiz kanalıyla araştırdığımızda, uygulamanın tüm marketler için aynı olduğu bilgisine ulaştık. Söz konusu taksit uygulamasının finansal yükü eskisine oranla artmış olduğundan ve yukarıda bahsedilen kaygılardan dolayı zaten biz de taksit uygulamasından hoşnut olmadığımızdan, bu gelişme hakkında olumsuz düşünmedik. Tek kaygımız ciromuzda azalma olması idi, ancak tüketicinin kısa zamanda bu yeni duruma alışacağını düşünüyoruz. Üstelik bu gelişme sayesinde tüketiciler de harcamalarını kontrol altına alma ve bütçe açısından toparlanma imkanı bulacaklardır. Taksit uygulaması ancak böyle radikal bir kararla kaldırılabilirdi. Aksi durumda, bir bankanın ya da bir marketin bunu tek başına kaldırmasına piyasadaki rekabet şartları izin vermezdi. Şu anda gıda dışı

05-41/598-152

ürünlerde vade farksız taksit uygulamasına devam ediyoruz, bizce kullanım ömrü kısa olan mallarda uzun vadeli taksit yapılması işin doğasına aykırıdır.”

(.....) yetkilisine gönderilen e-posta mesajında ise şu ifadeler yer almaktadır:

1010 *“Bankalar arasında, yazılı olmayan ancak sözlü olarak varılan bir mutabakat basına ve dolayısı ile bize de yansımış bulunmaktadır. Bu mutabakata göre gıda ve hızlı tüketim ürünlerinde halen uygulanmakta olan taksitlendirmenin 1 Nisan 2005 tarihinden itibaren sonlandırılması düşünülmektedir. Bazı bankalar artık bu tür ürünlere taksit yapmayacakları yönündeki kararlarını yazılı olarak üye işyerlerine bildirmektedirler. Bu vesile ile (.....) sizin konu ile ilgili tavır ve hareket tarzınızı net olarak bilmek istemekteyiz. Bu kararınıza dayanarak biz de gelecekteki satış ve kampanya stratejilerimizi şekillendireceğiz. Konu ile ilgili yanıtınızı en kısa sürede bildirmenizi önemle rica ederiz.”*

E-posta mesajına cevaben (.....) yetkilisi tarafından gönderilen 15.3.2005 tarihli e-posta mesajında ise şu ifadeler yer almaktadır:

1020 *“(.....) olarak, (.....) kredi kartı müşterilerimizin her zaman avantajlı, rahat ve güvenli kredi kartı kullanımına sahip olacakları pek çok sektörde yer alan Türkiye'nin en büyük perakendecileri ile çalışmayı kendimize ilke edindik. Perakendecilerimize karşı Bankamız müşterilerinin güvenliği ve geri ödeme riskleri Bankamız sorumluluğundadır. Bankamızca yapılan risk değerlendirilmesi çerçevesinde kart hamillerimizin günlük ihtiyaçlarının taksitlendirilmesinin borçluluklarında artış yarattığı ve geri ödemelerde bazı sıkıntılara yol açtığı değerlendirilmiş olup, gıda sektörü gibi tüketicinin günlük ihtiyaçlarını karşıladığı ve her gün/her hafta yapmak zorunda olduğu alışverişlerin geri ödenmesinde 1030 kredi kartı klasik yapısı dışına çıkılmasını ve vade opsiyonu sunulmasını uygun bulmuyoruz. Bu nedenle de Bankamız önümüzdeki ayda gıda sektöründeki perakendecilerimizle herhangi bir taksit kampanyası yapmayı planlamamaktadır. Ayrıca, perakendecilerimizden de Bankamıza bu konuyla ilgili bugüne kadar gelen herhangi bir teklif bulunmamaktadır.”*

30.3.2005 tarihinde (.....) yetkilisi tarafından gönderilen e-posta mesajında şu ifadeler yer almaktadır:

1040 *“Bankamızca alınan prensip kararı gereği, gıda sektöründe faaliyet gösteren işyerlerimizde Bankamız kredi kartlarına 1 Nisan 2005'ten itibaren taksit uygulaması yapılmaması gerekmektedir. Bu bağlamda Nisan ayı ve sonrası için yapacağınız duyurularda gıda alışverişlerinde bankamız kredi kartlarına taksit yapılacağı yönünde bir bilgilendirme yapılmaması gerekmektedir. Konuyu bilgilerinize sunar, hassasiyetiniz için teşekkür ederiz.”*

3. Raportörlerce görüşülen Migros Club ve CRM Müdürü ve şirket Avukatı tarafından aşağıdaki hususlar dile getirilmiştir:

1050 “İlk taksit kampanyasını geçen sene Mayıs ayında Koçbank’la gıda dışı ürünlerde, Temmuz ayında da World ile tüm ürünlerde taksit yapmaya başladık. Geçen bir yıllık süre içinde Koçbank, Akses, World, kısa bir süre olmakla beraber Maksimum ve Bonus Card’la kampanyalar yaptık. Bankalarla yaptığımız taksit kampanyaları 31 Mart 2005 itibariyle sona erdi ve bankalar 1 Nisan’dan itibaren taksit kampanyalarını yenilemek istemediklerini belirttiler. Taksit kampanyaları için ayrıca bir sözleşme yapılmamakta, kampanya şartlarına ilişkin görüşmeler telefon ve e-mailer aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Genel müdürümüzün de çeşitli konuşmalarda belirttiği gibi, gıdada taksitin ciroya ciddi bir etkisi olmadığını düşündüğümüz için Migros olarak taksit kampanyalarını uzun süre yapmamayı tercih ettik. Ancak müşterilerin bu konudaki talepleri ve taksit kampanyalarının 1060 sektörde yaygınlaşması üzerine biz de gıdada taksit kampanyalarına başladık. (.....). Fakat söz konusu bu azalmalar gerçekleştirilen yeni kampanyalarla birlikte etkilerini giderek yitirmeye başlamıştır. Bu doğrultuda bazı bankalar Migros’larda yapılan alışverişler için farklı kampanyalar (örneğin daha fazla puan kazandırmak gibi) yapmaya başlamışlardır.”

4. Raportörlerce görüşülen Tansaş Perakende Mağazacılık Tic. A.Ş. (Tansaş) İcra Kurulu Üyesi ve Baş Hukuk Müşaviri tarafından aşağıdaki hususlar ifade edilmiştir:

1070 “Türkiye’de süpermarket ve hipermarketlerde taksit uygulaması yaklaşık bir/birbuçuk yıl önce başlamıştır. Biz de Kurban, Ramazan bayramı dönemlerinde ve yılbaşı öncesinde bu kampanyaların bir kısmına iştirak ettik. Zamanla bu tür kampanyalar gıda sektörünün tamamına yayıldı. Ekim 2004’ten itibaren zaman içerisinde Tansaş olarak Garanti, Yapı Kredi, Akbank, HSBC Bank ve İş Bankası gibi bankalarla üye işyeri sözleşmeleri imzaladık ve bu bankaların düzenlediği taksit kampanyalarının bir kısmına iştirak ettik. Taksit uygulaması yılbaşı, Ramazan gibi alışverişin yoğun olduğu belli dönemlerde yapılmakta olduğu gibi, bankaların tercihi doğrultusunda farklı dönemlerde de yapılmaktadır. Taksit 1080 kampanyaları ilk başlarda 2-3 ay gibi kısa vadelerini kapsarken, münferit olarak bazı bankalar ve perakendeciler daha uzun ödeme vadeli kampanyalar da düzenlediler. (.....). Tansaş olarak ciromuzun %(...)’ından fazlası gıda ürünlerinden oluşmaktadır. Perakende sektörünün çok düşük kar marjlarıyla çalıştığı göz önüne alındığında, taksitli satışlardan kaynaklanacak finansman maliyetini perakendecilerin üstlenmesi güçtür. Perakendecilerin müşterek taksit kampanyası yaptığı bankanın kredi kartları cirosu içerisindeki paylarının yüksek olması satış performansı açısından tercih nedenidir. Ancak hemen tüm bankaların eş zamanlı ve benzer koşullu farklı perakendecilerle taksit kampanyaları yapması sonucunda, müşteriler farklı bankaların sunduğu 1090 kampanyalara yönelmiş, bu kampanyaların hedeflediği müşteri bağımlılığı artık gerçekleşmemeye başlamış ve kampanyaların yarattığı olumlu etki de giderek azalmıştır. Bankalar Mart ayından itibaren taksit kampanyaları yerine ciroyu teşvik edici yeni kampanya teklifleri önermeye başladılar. Bunlar daha çok, kredi

1100 *kartı alışverişine daha fazla puan verme ve çekiliş düzenleme gibi tekliflerdir. Son bir ayda gıda perakende sektöründe banka destekli taksitli satış söz konusu olmamıştır. Bu durum satışlarımızda geçici bir süre için %(...-...) oranında normal trende göre bir düşüş göstermiş olmakla birlikte bugün itibariyle etkisi elimine olmuş gözükmemektedir. Kişisel görüşüm olarak, her ne kadar hızlı tüketim mallarında ve gıdada taksit uygulamasını doğru bulmuyorsam da, ticari hayatın olağan akışına müdahale edecek veya kısıtlayacak regülasyonların da doğru olmadığını düşünüyorum. Gıda perakende sektörüne özel bir kısıtlamanın veya hukuki düzenlemenin nereden gelirse gelsin yanlış olduğu kanaatindeyim.“*

5. Gima T.A.Ş. (Gima) tarafından gönderilen ve Kurum kayıtlarına intikal eden yazıda Gima T.A.Ş.'den, Gima ve Endi Mağazalarında yürütülmüş olan gıdada taksit kampanyalarına ilişkin aşağıdaki bilgilere yer verilmiştir:

1110 *“Gıdada taksit kampanyası, 2000 yılında Finansbank ile başlamış, 31.03.2005 tarihine kadar yapılan kampanyalarda ise, Finansbank, Yapı Kredi Bankası, İş Bankası ve HSBC ile çalışılmıştır. Gıdaya yapılan tüm taksit uygulamaları vade farksız yapılmış, şu ana dek vadeli herhangi bir taksit kampanyası yapılmamıştır. Genel olarak müşterilerden gıdada taksit kampanyaları hakkında olumlu geri dönüşler alınmaktadır. Taksit uygulamaları sona erdiğinde, tekrar ne zaman başlayacağına ilişkin sorularla karşılaşmıştır. Taksit uygulamalarının devam ettiği Aralık 2004'te; Gima mağazalarının cirosunun, %(.....)'lik kısmı nakit, %(.....)'lik kısmı ise kredi kartı ile gerçekleşmiştir. Kredi kartı cirosunun ise %(.....)'lik kısmı taksitli işlemlerden oluşmaktadır. 31.03.2005'te taksit uygulamasının sona ermesinden sonra, 2005 yılının Nisan ayında ise Gima mağazaları cirosunun; %(.....)'lük kısmı nakit, %(.....)'lık kısmı ise kredi kartı ile gerçekleşmiştir. Taksit uygulamasına son verilmesinin toplam ciro üzerinde olumsuz bir etkisi olmamış; banka kredi kartlarının cirolarında ve ciro paylarında değişiklik olmuştur. Bankaların gıdada taksit uygulamasına son vereceği bilgisine bankalar ile yapılan toplantılar ve basının takip edilmesiyle ulaşılmıştır. Gıda ürünlerini kapsayan en son taksit kampanyası, CardFinans ile alt limitsiz 4 ay taksit olmak üzere 14.11.2004-31.03.2005 tarihleri arasında tüm Gima ve Endi mağazalarında gerçekleştirilmiştir. 20.05.2005 itibariyle devam eden puan uygulamaları mevcut olup; CardFinans ile %1 ParaPuan, WorldCard ile %1 WorldPuan, Maximum ile %1 MaxiPuan, HSBC Advantage ile %0.5 NakitPuan şeklindedir.”*

1130 6. Tesco Kipa Kitle Pazarlama Ticaret ve Gıda Sanayi A.Ş. (Tesco Kipa)'ya Kurum tarafından gönderilen bilgi talebi yazısına cevaben Tesco Kipa tarafından gönderilen yazıda,

- İş Bankası ile 14.11.2003'ten itibaren, HSBC ile 31.1.2004'ten itibaren ve Yapı Kredi Bankası ile 11.11.2004'ten itibaren ve Akbank ile 7.2.2005'ten itibaren gıdada vade farksız taksit uygulamasına başladıkları;

05-41/598-152

- 1140 – Kampanya şartları konusunda genellikle telefon görüşmeleri yapıldığı, maliyet paylaşımı hakkında bilgileri olmadığı, kampanya anlaşmalarında gıda ve gıda dışı ürünlerin beraber düşünüldüğü;
- Gıdada taksit uygulamasının müşteri memnuniyeti açısından faydalı bir uygulama olmakla birlikte gıda dışındaki kullanım oranına ulaşılmadığı, müşterilerin taksit uygulamasını gıda dışında kullanmayı tercih ettikleri;
- Bankaların gıdada taksit uygulamasına son vermelerinden Mart 2005 döneminin muhtelif tarihlerinde bilgileri olduğu, (.....) diğer bankaların telefon ile bilgi verdikleri, (.....) dışındaki bankaların gerekçelerinin genelde BDDK'nın bu konuda olumsuz olduğu, gıdada taksit kampanyalarına negatif yaklaştığı ve 1.4.2005 tarihinden itibaren verdikleri tekliflerde gıdada taksit yapmayacaklarını belirttikleri;
- 1150 – Gıdada taksit uygulamasına son verilmesinin sigara satışları dışında satışları çok etkilememekle beraber, temizlik malzemelerinin gıda kapsamında değerlendiriliyor olmasının müşteriler tarafından anlaşılabilmesi nedeniyle müşteri memnuniyetsizliği yarattığı;
- Gıda ürünlerini kapsayan son taksit kampanyasının başlangıç ve bitiş tarihlerinin ise,
İş Bankası ile: 1.3.2005-31.3.2005
HSBC ile : 1.1.2005-28.2.2005
Yapı Kredi ile: 1.3.2005-30.3.2005
Akbank ile : 7.2.2005-30.3.2005
- 1160 olduğu belirtilmiştir.

Yazı ekinde gönderilen elektronik postalar, bu tarihleri doğrulamaktadır. (.....) tarafından taksit kampanyasına son verildiğine ilişkin olarak Kipa'ya gönderilen elektronik postada, banka tarafından yapılan risk değerlendirmesi çerçevesinde kart hamillerinin günlük ihtiyaçlarının taksitlendirilmesinin borçluluklarında artış yarattığı ve geri ödemelerde sıkıntılara yol açtığına değerlendirildiği, gıda sektörü gibi her gün/hafta yapılan alışverişlerin geri ödenmesinde klasik kredi kartı yapısı dışına çıkılmasını ve vade opsiyonu sunulmasını uygun bulmadıkları, bu nedenle de bankanın Nisan 2005'te herhangi bir taksit kampanyası yapmayı planlamadığı bildirilmiştir.

1170

7. Canerler Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. (Canerler) tarafından Kurum'a gönderilen yazıda, gıda dışındaki ürünlerde Yapı Kredi Bankası, İş Bankası ve Akbank ile gıda dışındaki ürünlerde taksitli satış yapmaya devam ettikleri, gıdada ise son olarak, Akbank ile yürütülen ve 31.3.2005 tarihinde sona ermiş olan kredi kartına taksitli satış kampanyası yürütüldüğü belirtilmiştir. Canerler tarafından verilen bilgilere göre, taksitli satış kampanyalarında maliyet, bankalar ve perakendeciler arasında paylaşılmaktadır. Kredi kartına taksit yapılmasından kaynaklanan ek maliyet, bankalarca perakendecilerden daha yüksek komisyon oranları aracılığıyla tahsil edilmektedir. Taksit sayısı arttıkça, bankaların talep ettikleri komisyon oranları da yükselmektedir. (.....). Canerler yetkilileri, taksitli satışlar nedeniyle tüketicilerin aşırı derecede borçlanıp daha sonra kredi kartı borçlarını ödemekte zorluk çektiğini, alım gücü bu şekilde

1180

1190 düşen tüketicinin harcama yapamaması nedeniyle taksitli satışların uzun vadede ciroda azaltıcı bir etkisi olduğunu vurgulamaktadır. Canerler'in bir şirket olarak bankalarla bir bağı olmadığını belirten yetkililer, taksitli satışın bankalarla bağı olan uluslararası perakendeciler için yararlı olduğunu, kendilerinin ise diğer mağaza zincirlerinden rekabette geri kalmamak maksadıyla bu tür kampanyalara katıldıklarını belirtmektedirler. Canerler tarafından gönderilen yazı ekinde, kredi kampanyalarına ilişkin olarak, (.....) yetkilileri ile yapılan bir takım elektronik posta yazışmalarına da yer verilmiştir. Bu yazışmalardan Canerler ve (.....) işbirliğiyle yapılan kredi kartına taksitli satış kampanyalarının 31.3.2005 tarihi itibarıyla sonlandırıldığı anlaşılmaktadır. 19.1.2005 tarihli, (.....) yetkilisi tarafından Canerler yetkilisine gönderilen bir elektronik posta iletilisinde, 31.3.2005 tarihi itibarıyla (.....)'a ait (.....) kredi kartına %1 puan uygulamasına son verileceği bildirilmekte; diğer yandan 4.2.2005 tarihli, Canerler yetkilisinden (.....) yetkilisine gönderilen bir başka elektronik posta iletilisinden 31.3.2005 tarihinden itibaren taksitli satış kampanyalarının sona erdirildiği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan, 31.3.2005 tarihi itibarıyla taksit uygulamalarına son veren (.....), 1.5.2005-2.5.2005 tarihleri arasında (.....) kredi kartı ile belirli bir miktar harcama yapanlara para ödülü vermek şeklinde bir kampanya başlatmıştır.

8. Raportörlerce görüşülen Petrol Ofisi A.Ş. Akaryakıt Otomasyon Müdürü ve Hukuk Müşaviri tarafından aşağıdaki hususlar ifade edilmiştir:
"Genel olarak kredi kartlı akaryakıt alışverişlerinde taksit ve puan kampanyalarını mevsimsel olarak düzenlemekteyiz. Son olarak 2005 yılı içinde mart ayı sonuna kadar devam eden bir taksit uygulmamız oldu, bundan sonra herhangi bir taksit kampanyamız olmadı. Bununla birlikte, yakın zamanda taksit uygulaması içermeyen yeni bir kampanya planlamaktayız. Kısa vadede yeni bir taksit kampanyası düşünmüyoruz. (.....). Örnek olarak, bir akaryakıt alışverişinde %2 puan uygulaması varsa bunun %(....)'sini banka, %(....)'ini bayi, %(....)'ini ise Petrol Ofisi olarak biz karşılamaktayız. Şu ana kadar yürüttüğümüz taksit kampanyalarında en fazla 3 taksit uygulaması yaptık. Taksit sayıları akaryakıt alışverişlerinde genel olarak bu seviyelerde kalmaktadır. Öncelikle, kredi kartlı alışverişlerde yaptığımız kampanyaları sadece taksit uygulamalarıyla sınırlandırmıyoruz; aksine, tek çekimli işlemlerde fazladan puan veriyoruz. Gözlemlerimiz göstermektedir ki, taksitli alışverişlerin tercih edilme oranı toplam %(....)'nin altında kalmaktadır. Kanaatimizce, birtakım tüketicilerin harcamalarını planlayamamalarının sonucu olarak kart borçlarını ödeyememesinin sorumluluğu bütün kredi kartı sistemine yüklenmemelidir. Taksit uygulaması, aslen faydalıdır ve tüketiciye sunulması gereken bir imkandır. Bayilerimizin kendi başlarına kredi kartına taksit yapmasının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Bayiler, çalıştıkları banka şubeleriyle anlaşmalar yaparak kredi kartı alışverişler de dahil vade uygulamasına gitmektedirler. Taksit yapmalarının önünde de herhangi bir engel bulunmamaktadır. Ancak, bankalar pazarlama politikaları çerçevesinde, marka imajlarını zedelememek için bu tür münferit uygulamalardan kaçınmaktadırlar. Az önce de belirttiğim gibi, yakın gelecekte bir taksit kampanyası zaten planlarımızda bulunmamaktadır. Bu nedenle, herhangi bir bankaya taksit talebiyle başvurup reddedilme durumumuz da olmamıştır. Şu

anda bir taksit uygulaması yapmamamız tamamen kendi tek taraflı kararımızla yaptığımız bir uygulamadır.”

1240 Yapılan yerinde incelemelerde elde edilen, Petrol Ofisi ve İş Bankası yetkilileri arasında gerçekleşen yazışmalarda, İş Bankası tarafından Petrol Ofisi akaryakıt istasyonlarında 1-31.3.2005 tarihleri arasında gerçekleştirilecek olan taksitli satış kampanyasına ait, kampanyanın maliyetine ilişkin şartlar konusunda bilgiler verilmektedir. Söz konusu yazışmaların incelenmesinden, taksitli satış kampanyalarının maliyetinin kampanyayı yürüten banka tarafından karşılandığı anlaşılmaktadır. Gerçekten de Petrol Ofisi tarafından bayilerine gönderilen bir yazıdaki, “Müşterilerimiz tarafından çok cazip bulunan 3 taksit veya %2 maxipuan kampanyasının ek maliyeti tamamen (.....) ve (.....) tarafından karşılanacaktır. Mevcut POS anlaşma şartlarınız, 3 taksit ile yapacağınız akaryakıt satışlarının tahsilatında da aynen geçerli olacaktır. Bir başka deyişle; (“.....”) ifadesinden bu durum anlaşılmaktadır.

Aynı yerde yapılan incelemelerde (.....) tarafından Petrol Ofisi yetkilisine yollanan bir elektronik-posta yazısında aşağıdaki ifadeler yer verilmektedir:

1250 “BDDK’nın gıda ve akaryakıt alışverişlerinde kredi kartlarına taksit uygulamasının 31.3.2005 tarihinden itibaren son verilmesi isteği üzerine bankalar arasında bir centilmenlik anlaşması yapılarak 1.4.2005 tarihinden itibaren bu ürünlerde taksit uygulamasına son verilmişti. Ancak Eskişehir ilinde HSBC şubesi ile Otosar Otomotive ait bir BP istasyonu, halen akaryakıt satışlarına 3 taksit uygulamasını devam ettirdiği gibi yerel radyolardan da sürekli taksitli satışının reklamını yayınlamaktadır. Bu uygulama diğer akaryakıt istasyonlarının satışlarını etkilemekte ve haksız rekabete sebep vermektedir. Petrol Ofisi Bayii olarak bizim de böyle bir haksız rekabet ortamında rekabet gücümüzü arttırmamız için kredi kartı ile akaryakıt satışlarımızda taksit uygulayabilmemiz hususunda ivedilikle gereğini arz ederim.”

1260

9. Raportörlerce görüşülen The Shell Company of Turkey Ltd.’de Perakende Satışlar Müdürü ve Hukuk Baş Müşaviri tarafından aşağıdaki hususlar ifade edilmiştir:

1270 “Shell olarak biz, müşterilerin taksit yapılan akaryakıt istasyonlarını tercih etmesi ve sektördeki rekabet koşulları nedeniyle taksit kampanyalarına başladık. Bu doğrultuda Garanti Bankası’nın Bonus Card ve Shop&Miles kartları ile çeşitli dönemlerde taksitli satış kampanyaları gerçekleştirdik. Bizim için satışların kredi kartı ile gerçekleşmesi (taksitli ya da taksitsiz) finansman sebebiyle tercih edilir bir seçenek değildir. Taksitli akaryakıt satışı yaptığımız dönemde satışlarda çok büyük miktarda artışlar meydana gelmemiş, sadece istasyonlarımızdaki kredi kartı kullanımı yükselmiştir. Taksitli satışlar daha çok bankalar kredi kartı kullanım oranlarını etkilemektedir. Kredi kartı ile yapılan satışların %(...-...)'u taksitli işlemlere aittir. Shell olarak yaptığımız taksitli satış kampanyalarımız 31 Martta kadar sürmüş, bu tarihten sonra diğer kampanyalarda olduğu gibi

1280 *bankalardan kampanyaya devam etme yönünde bir talep gelmediği için taksitli satışlar son ermiştir. Bankalarla kampanya şartlarına ilişkin olarak görüşmeler telefon ve mail yoluyla gerçekleştirilmektedir. Bankalar ile yapılan üye işyeri sözleşmeleri ve kampanyalara da sadece talep eden bayilerimiz iştirak etmiştir.”*

10. Raportörlerce görüşülen Total Oil Türkiye A.Ş. Akaryakıt Pazarlama Müdürü ve Hukuk Müşaviri tarafından aşağıdaki hususlar ifade edilmiştir:

1290 *“Son olarak Yapı Kredi Bankası ile Mart ayı sonunda sonlanan bir taksit anlaşmamız oldu. Bu uygulamada müşterilere ekstra puan da sağlıyorduk. Yapı Kredi, aynı kampanya çerçevesinde aynı tarihler için başka akaryakıt firmaları (Opet ve Türkp petrol) ile de anlaşmalar yapmıştı. Yakın zamanda YK ile yapılan alışverişlerde Turkcell hatları için ekstra kontör sağlayan bir kampanyaya başladık. Bununla birlikte, kredi kartı ile ödemelerindeki taksit ve puan kampanyalarımız sadece “YK World Card Sadakat Programı” ile sınırlı değildir. Örneğin HSBC ile de yakın zamanda, “Advantage Müsteri Sadakat Programı” anlaşmamız oldu. Bankaların kredi kartı müşterilerine yönelik düzenlediği sadakat programlarında biz de yer alıyoruz, -müşteri ödül puanı %2 civarında kalmaktadır-*

1300 *Genel olarak promosyon çalışmaları bizim için gelirlerimizi arttırıcı yönde olumlu sonuçlar vermektedir. Promosyon uygulamalarımız taksitle sınırlı değildir, örneğin taksitle beraber ekstra puan seçeneği de sunuyoruz. Taksitli kampanyalarımızda genel olarak tüketicilerin üçte ikisinin taksitli alışverişi tercih ettiklerini görüyoruz. Bayilerimizin indirim, vadeli ödeme ve kredi kartına taksit gibi promosyon uygulamalarına karışmıyoruz. Ama genel olarak kredi kartlarıyla ilgili kampanyalarımızda bayilerimizin bizim uygulamalarımızı takip etmelerini öneriyoruz. Bankaların kredi kart alışverişlerini sınırlamaları konusunda herhangi bir bilgimiz yok. Bu konuda bankalar tarafından bize ulaştırılmış herhangi bir bilgi olmadı.”*

11. BP Petrolleri A.Ş. (BP) tarafından gönderilen ve Kurum kayıtlarına 24.5.2005 tarih ve 3510 sayı ile intikal eden yazıda;

- 1310 – Şirketlerinin Akbank ile akdettiği üye işyeri sözleşmesi çerçevesinde zaman zaman kampanyalar uyguladığı, ekstre erteleme veya vade farksız taksit uygulanan kampanyalara 10.4.2004 tarihinde başladığı, ilk kampanyanın ekstre ödemesi erteleme kampanyası olduğu ve vade farksız taksit uygulamasının kısa süreli olarak 3 kampanya ile yapıldığı,
- Bayilerinin vadeli taksit kampanyası uygulayıp uygulamadığı yönünde bilgileri bulunmadığı,
- Vade farksız taksit uygulamasının akaryakıt sektöründe yasaklanmasının sektörler arasında eşitlik ilkesine aykırılık yaratabileceğini düşündükleri,
- 1320 – Taksit uygulamasına son verileceğinden basında çıkan haberler vasıtasıyla haberdar oldukları, bunun haricinde resmi merciler veya banka tarafından yapılmış bir duyuru bulunmadığı,

05-41/598-152

- Taksit uygulamasına son verilmesinin satış ve cirolarını önemli ölçüde etkilemediği,
- Son kampanyanın (ekstre erteleme kampanyası) 22 Nisan-31 Mayıs tarihleri arası olarak belirlendiği ve halen devam ettiği

belirtilmektedir.

1330 Yazı ekinde gönderilen tablodan vade farksız 3 taksit uygulamalarının 17 Temmuz-31 Ağustos 2004, 1 Kasım-31 Aralık 2004 ve son olarak 1 Şubat-31 Mart 2005 dönemlerinde uygulandığı anlaşılmaktadır. Aynı tabloda Akbank, BP ve bayi arasında maliyetlerin şu şekilde paylaşıldığı gösterilmektedir:

Kampanya türü	Akbank	BP	Bayi
Ekstre Erteleme	(.....)	(.....)	(.....)
3 Taksit	(.....)	(.....)	(.....)

1340 12. Opet Petrolcülük A.Ş. (Opet)'ye gönderilen yazılara verilen cevaplarda, Opet'in Koçbank'la 3.12.2003 tarihinde başlayıp 1.4.2005'e kadar devam eden bir taksitli satış anlaşması olduğu, ayrıca 12.2.2005-31.3.2005 tarihleri arasında Yapı Kredi Bankası ile başka bir kampanya yapıldığı belirtilmektedir. (.....). OPET yetkilileri, ayrıca taksitli satış kampanyalarının sonlandırılması nedeniyle söz konusu iki bankanın kredi kartı ile yapılan satışlarda %(...)-%(...)'lik bir düşüş yaşandığını, ancak kendileri açısından bunun büyük bir fark yaratmadığını belirtmektedir. Opet tarafından verilen cevapların ekinde, Yapı ve Kredi Bankası ile ortaklaşa düzenlenen ve 12 Şubat-31 Mart 2005 tarihleri arasında düzenlenen kredi kartına taksit kampanyasına ait yazışmalara yer verilmektedir. (.....) Yine Opet tarafından sunulan bir belge, söz konusu akaryakıt firması tarafından bayilerine yollanan bir yazıdır. Söz konusu yazıda, Koçbank ile yürütülmekte olan taksit kampanyasının BDDK'nın aldığı karar uyarınca 1.4.2005 tarihi itibarıyla sonlandırılacağı, bununla birlikte 4 kat puan uygulamasının devam edeceği bildirilmektedir.

1350 13. Turcas Petrol A.Ş. tarafından Kurum'a gönderilen bilgilere göre, anılan firma en son 12.2.2005-31.3.2005 tarihleri arasında olmak üzere, Yapı Kredi Bankası ile birlikte iki taksitli satış kampanyası düzenlemiştir. (.....). Taksitlendirmenin kısa vadede satışlarda %(...)'lik bir artış getirdiğinin bildirildiği yazıda ayrıca taksitli satış kampanyası yapılamamasının olumsuz etkiler doğurduğu ifade edilmektedir.

1.2.3. Kredi Kartlarında Taksit Uygulaması ve Maliyet Paylaşımı

1360 Kredi kartlı alışverişlerdeki taksit uygulaması, son yıllarda ortaya çıkmış oldukça yeni bir uygulamadır. Bankacılık sektörünün, riski yüksek ticari kredi pazarından çıkarak, daha çok tüketici kredisine yönelmesiyle kredi kartı pazarında

05-41/598-152

yoğunlaşan rekabetin bir sonucu durumunda olan taksit uygulaması, ilk olarak tekstil sektöründe, daha sonra da turizmden dayanıklı tüketim mallarına kadar uzanan geniş bir yelpazede verilmeye başlanmıştır.

1370 Raportörlerce bankacılık ve kredi kartı sektörü yetkilileriyle yapılan görüşmelerde edinilen bilgilere göre kredi kartlarında taksit uygulaması, ilk olarak 2000'li yılların başında, mevcut durumda HSBC Bank bünyesinde bulunan Advantage Card tarafından hazır giyim sektöründe başlatılmış; bu tarihlerde hazır giyim sektöründe taksitlendirme uygulaması yapan Advantage Card'ın daha sonra akaryakıt gibi diğer sektörlerde de yönelmesi, kredi kartı cirolarında düşüş yaşayan bir takım bankaların hazır giyim sektöründe kredi kartına taksit uygulamaya başlamasına ve tüketicilerin klasik kredi kartı yerine taksitli kredi kartlarını tercih etmelerine yol açmıştır. Perakendeciler ise 2001 yılında Türkiye'de yaşanan ekonomik krizin etkisiyle satışlarında görülen daralmayı aşmak amacıyla taksit maliyetini bankalarla paylaşarak taksitli satışları yaygınlaştırma yoluna gitmişlerdir. Bankalar da kredi kartları pazarındaki pazar paylarını artırmak amacıyla kart harcamalarında büyük yer tutan gıda ve akaryakıtta da taksit uygulamasına başlamışlardır.

1380 Bankalararası Kart Merkezi A.Ş. verilerine göre, 2004 yılında Türkiye'de 26.681.128 adet kartla 58.509 milyon YTL ciro yapılmış olup bu cironun 11.858 milyon YTL'si (%20,2'si) taksitle yapılan alışverişlerden kaynaklanmıştır. Türkiye'de halen 30'u aşkın banka ve özel finans kurumu kredi kartları alanında faaliyet göstermekle birlikte bunların 11 tanesi kredi kartlarına vade farksız taksit uygulayabilmektedir.

1390 Gıda ve akaryakıt alışverişlerinde yapılan taksitlendirme, bu hizmeti kullanan kart hamilleri açısından önemli bir ödeme imkanı sunmakla birlikte, tüketicilerin ödeme gücü açısından bir takım sakıncalar doğurmaktadır. Gıda ve akaryakıt gibi ürünler, kullanım süresi kısa olan ve sürekli olarak ihtiyaç duyulan temel tüketim maddeleri oldukları için, tüketicilerde geçici bir refah etkisi yaratmakta; ancak harcamalar süreklilik arz ettiğinden geliri sabit tüketiciler belli bir süre sonra borç sarmalına itilmektedirler. Örneğin aylık gıda harcaması 450 YTL olan bir aile gıda harcamalarını vade farksız 3 taksitte aldığı anda, ilk ay 150 YTL, 2. Ay 300 YTL ödemekte, üçüncü aydan sonra yine 450 YTL ödemeye devam etmektedir. Dolayısıyla, 450 YTL gıda harcaması olan bir aile için taksitli kart 3 aylık bir finansman hizmeti vermekte, 3. aydan sonra aile yine 450 YTL'lik 1400 ödemeye karşı karşıya kalmaktadır. Bu yüzden gıda ve akaryakıtta taksit uygulaması tüketicilere sınırlı bir fayda sağlamaktadır.

Raportörlerce görüşülen sektör yetkilileri gıda ve akaryakıtta taksit uygulamasının ancak kısa süreli kampanya dönemlerinde (örneğin gıdada ramazan, yılbaşı gibi dönemlerde akaryakıtta tatil dönemlerinde) ekonomik olarak anlamlı olabileceğini, sürekli kampanyanın tüketiciler açısından faydadan çok zarar getirdiğini ifade etmişlerdir. Nitekim geçmiş dönemlerde temel ihtiyaç maddelerini taksitli kartlarla yapan kimi tüketicilerin gelirlerinin çok üzerinde harcamalar

05-41/598-152

1410 yaptıkları ve ödeme güçlüğü nedeniyle haciz, iflas ve intihara varan sorunlarla karşılaştıkları yazılı ve görsel basında da yer almıştır. Konunun sosyal bir sorun halini alması karşısında, hükümet yetkilileri ve BDDK Başkanı, basına konuyla ilgili açıklamalarda bulunmuş ve bankalardan gıda ve akaryakıttaki taksit uygulamalarını sınırlandırmaları istenmiştir.

Kredi kartlarına taksit uygulaması ilk olarak bir iki bankayla başlamış ve uygulanan taksit sayısı genelde 2-3 ile sınırlı kalmıştır. Daha sonra, bankalar arasında pazar payını arttırmaya yönelik rekabetin yoğunlaşmasıyla beraber yeni kart markaları ortaya çıkmış ve rakip sayısının artmasıyla gıdada taksit sayısı 12'ye kadar çıkmıştır.

1420 Raportörlerce görüşülen banka, market ve akaryakıt dağıtım şirketi yetkilileri tarafından da taksit sisteminin sağlıklı işleyebilmesi için kredi kartındaki taksit süresinin satın alınan ürünün kullanım süresiyle uyumlu olması gerektiği vurgulanmaktadır. Mobilya, elektronik-beyaz eşya, hazır giyim gibi sektörlerde taksit yapılması reel sektör ve banka yetkilileri tarafından olumlu bulunmakta iken, gıda ve akaryakıt gibi sürekli harcanan ve çabuk tüketilen ürünlerin uzun vadede tüketici üzerinde sabit bir borç yükü oluşturduğu ifade edilmektedir.

1430 Kredi kartına yapılan taksit kampanyalarının maliyetinin, bankalar, akaryakıt firmaları ve perakendeciler arasında nasıl paylaşıldığının anlaşılması, bu uygulamanın nihai maliyetinin kime yansıtıldığının ortaya konması bakımından önemlidir. Zira kredi kartına taksit yapılması, banka, akaryakıt ve perakende firmalarına ekonomik fayda sağlaması nedeniyle başlatılmış, son bulması da benzer şekilde bu hizmetin getirdiği külfetin sağladığı faydayı aşmasıyla gerçekleşmiştir.

1440 Taksit kampanyalarında maliyetler zaman zaman banka ve üye işyeri arasında paylaşılmakta, zaman zaman bankalar tarafından üstlenilmekte, ancak genellikle bankalar, taksit kampanyalarını üye işyeri komisyonları aracılığıyla finanse etmektedir. Üye işyeri komisyonu, satış noktasındaki POS cihazının sahibi olan bankanın kredi kartlı ödemeler için üye işyerinden tahsil ettiği meblağdır ve bu meblağ, banka tarafından tespit edilen komisyon oranının alışveriş miktarı ile çarpımından elde edilmektedir. Örneğin işyeri komisyonu oranı %3, alışveriş meblağı da 70 YTL olursa, banka tarafından tahsil edilen üye işyeri komisyonu $70 \times 0,03 = 2,1$ YTL olarak hesaplanmaktadır. Bu tutar banka tarafından kesildikten sonra, işyerinin hesabına $70 - 2,1 = 67,9$ YTL aktarılmaktadır.

1450 Kredi kartını kullanarak taksitlendirme yapıldığında bankalar, ortaya çıkan fonlama maliyetini üye işyeri komisyonu oranlarını arttırarak (yukarıdaki örnekte %3'ten %3,5'e çıkararak) karşılamakta; taksit sayısı ne kadar fazla olursa üye işyeri komisyonundaki artış o kadar yüksek olmaktadır. Üye işyeri komisyonu, alışveriş noktasındaki POS cihazında, taksitli işlemin seçilmesi üzerine otomatik olarak işlemin çeşidine göre belirlenmektedir. Örnek olarak Tesco tarafından sunulan, İş Bankası kredi kartına taksitte uygulanacak komisyon oranları şu şekildedir:

Tarih	Taksit sayısı	Üye işyeri komisyonu oranı (%)
1.4.2004-30.6.2004	3	(.....)
1.9.2004-11.11.2004	4	(.....)
11.11.2004-3.1.2004	6	(.....)
1.1.2005-28.2.2005	4	(.....)
1.3.2005-30.3.2005	4	(.....)

(.....)

- 1460 Öneraştırma sürecinde raportörlerce elde edilen bilgilerden, bankaların taksitli alışverişlerin finansman yükünü özellikle gıda sektöründe perakendecilerle paylaştığı anlaşılmaktadır. Kar marjının oldukça düşük olduğu akaryakıt sektöründe ise bu finansman yüküne bayiden çok banka ve akaryakıt şirketi katlanmaktadır. Özellikle gıda ve akaryakıt gibi temel tüketim maddelerinin taksitlendirilmesi, ilk bakışta tüketici yararına gözükmemektedir. Ancak maliyet paylaşımına katkıda bulunan perakendeci, kendisine yüksek işyeri komisyonları ile yansıtılan bu maliyeti, fiyatlarına da yansıtmaktadır. Bu dolaylı fiyat artışı, taksitli kredi kartı kullanan kart hamiline doğrudan yansıtılmamakta; daha ziyade kredi kartı dışındaki ödeme araçlarını kullanmayı tercih eden tüketiciye yansıtılmaktadır. Bu şekilde kredi kartı dışındaki nakit, banka kartı vb ödeme araçlarını kullanan tüketici, temel ihtiyaç maddelerini alırken kredi kartı kullanan ve taksitlendiren kart hamilinin banka tarafından finanse edilmesinin maliyetini dolaylı olarak sübvansе etmiş olmaktadır. Bu çerçevede taksit uygulamasının en çok yarar sağladığı tüketici grubu, kredi kartı kullanan, taksit, ödül ve puan imkanlarından yararlanan ve borcunu son ödeme tarihinde tamamıyla ödeyen kart hamilleri olmaktadır. Bu çerçevede tüketiciler, tümü taksitli kredi kartı kullanan bir grup değildir. Kredi kartı edinecek düzeyde düzenli veya yeterli geliri olmayan tüketiciler, kredi kartı yerine nakit kullanmayı tercih etmektedir. Bu çerçevede gıda ve akaryakıt sektörlerinde taksit uygulamasının kaldırılmasının tüketiciye zarar verdiği ileri sürülemez.

1.2.4. BDDK ve Ziraat Bankası Tarafından Gönderilen Yazılar

- 1490 T.C. Ziraat Bankası Genel Müdürü'ne akaryakıt ve gıdada taksit uygulamasına bankalar tarafından son verilmesi hakkında basında yer alan açıklamaları üzerine soruların yöneltildiği yazıya cevaben, 10.6.2005 tarih ve 3992 sayı ile Kurum kayıtlarına intikal eden yazıda; TBB Yönetim Kurulu tarafından 8.2.2005 tarihinde Banka ve Kredi Kartları Kanun Tasarısı taslağında yer alan düzenlemeler, kamuoyunda tartışılan kredi kartı dağıtım yöntemleri, taksit uygulama, faiz oranı ve kart sahiplerinin gelirleri ile ilişkili olmayan kullanımlarının etkilerini değerlendirmek üzere bir toplantı yapıldığı ifade edilmiştir. Yazıda ayrıca TBB kayıtlarının incelenmesinden de görüleceği üzere, TBB'nin koordinatörlüğünde bankaların birlikte davranarak akaryakıt ve gıda ürünlerine yönelik kredi kartı alışverişlerinde taksit uygulamasına son vermeleri ile ilgili herhangi bir faaliyetin olmadığı, ayrıca TBB tarafından bankaları yönlendirici bir kararın alınmadığı ve konu üzerinde bir konsensüsün söz konusu olmadığı vurgulanmıştır. TBB

05-41/598-152

1500 tarafından sadece kamuoyuna ve birlik üyelerine yönelik olarak BDDK'ya önerilecek düzenleme hakkında bir duyuru hazırlandığı belirtilerek, bu yöndeki çalışmaların halen devam ettiği ifade edilmiştir. Akaryakıt ve gıdada taksit uygulamasına son verilmesine ilişkin olarak T.C. Ziraat Bankası Genel Müdürü'nün basında yer alan açıklamalarının ise, sorulan sorular üzerine, benzin ve gıda gibi çabuk tüketilen ürünlerdeki taksitlendirmenin bankacılık sektörü ve tüketiciler üzerindeki etkilerini açıklamak üzere verilmiş beyanlar olduğu belirtilmiştir.

1510 BDDK'ya gönderilen 27.5.2005 tarih ve 1854 sayılı bilgi isteme yazısı ile BDDK yetkililerinin basında yer alan demeçlerine, BDDK'nın kredi kartına taksit uygulamasının ekonomik, yasal ve sektörel etkileri konusundaki düşüncelerine ve kredi kartlarına taksit uygulamasına yönelik olarak herhangi bir düzenleme çalışması yapılıp yapılmadığına dair bilgi talep edilmiş ve BDDK tarafından gönderilen cevabi yazı 22.6.2005 tarih ve 4277 sayı ile Kurum kayıtlarına intikal etmiştir. Söz konusu yazıda; BDDK'nın en temel görevinin 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile tanınan yükümlülük ve yetki çerçevesinde bankaların mali bünyelerini olumsuz yönde etkileyebilecek ve risklerini artırabilecek, dolayısıyla hem bankalara, hem de sisteme ve ekonomiye zarar verebilecek uygulamaları önleyici tedbirler almak olduğu belirtilmiştir. Bu görevin yerine getirilmesini teminen gerek bankalarla yapılan toplantılarda, gerekse basın aracılığıyla sistem üzerinde risk oluşturabileceği gözlemlenen hususlarda uyarılarda bulunduğu ve gerekli görülmesi halinde de çeşitli düzenlemeler yapıldığı ifade edilmiştir.

1520 BDDK'ya göre, tüketicilerin daha fazla hizmet olanağı bulmasına paralel olarak, kredi kartıyla alışveriş olanağını sağlayan işyerlerinde ürünün "peşin fiyatı" ile "taksitli fiyatı" arasındaki ayrımın belirsizleşmesi ve satıcıların genellikle taksitli satışı özendirilmesinin de bir sonucu olarak, son iki yılda hane halklarının toplam borç yükünde belirgin bir artış gözlenmiştir. 2002 yılında %7 olan bireysel kredilerden (tüketici kredisi ve kredi kartı) kaynaklanan anapara ve yıllık faiz yükünün hane halkı harcanabilir gelirine oranı 2003 yılında %10,6'ya yükselirken bu oranın 2004 yılında %17,6'ya yükselmiş olduğu tahmin edilmektedir.

1530 BDDK tarafından kısa vadede ve mikro ölçekte yaklaşıldığında, kredi kartlarının yaygınlaşması ekonominin tüm bireyleri açısından olumlu gözükmesine rağmen makro açıdan, orta ve uzun vadede bakıldığında, günümüz ekonomik ortamının aksine gelişebilecek ve beklenmeyen olumsuzlukların olması halinde, kredi kartları borçlarının geri dönmesinde sorunlar yaşanabileceği ifade edilmiştir. Bu durumda; karşılık ve sermaye ayırmakta, risklerini yönetebilmekte daha hazırlıklı olan bankaların aksine, risk yönetme kapasitesi açısından daha zayıf olan ve kredi kartı kullanıcılarının büyük bölümünü oluşturan hane halklarının özellikle çok kısa sürede tüketilebilen dayanıksız tüketim malları için uzun vadeli yükümlülük yaratmalarının hane halkı finansman dengesi, bankacılık sistemi ve genel ekonomi için sorunlar yaratabileceği ifade edilmiştir. Dolayısıyla, gıda ve akaryakıt gibi çok kısa sürede tüketilen ihtiyaç maddelerinin taksitlendirilmesinin hane halklarında bir "ahlaki istismar" sorununa sebep olabileceği, taksit

uygulamasının özellikle toplumun en zayıf kesimindeki tüketicileri (hane halkları) kontrolsüz bir şekilde gelir seviyelerinin üzerinde ve ihtiyaçları olmadığı halde daha fazla tüketime sevk edebileceği değerlendirilmesine yer verilmiştir.

1550 Konut kredilerinde ve taşıt kredilerinde teminat olarak kredi karşılığında satın alınan konut üzerine ipotek, taşıt üzerine ise rehin tesis edilirken, kredi kartı tahsislerinde bankaların büyük kısmının kefalet dahi talep etmemelerinin ve bu şekilde kullanılan kredilerin taşıdığı potansiyel riskin açık olduğu ifade edilmiştir.

J. GEREKÇE ve HUKUKİ DAYANAK

1560 Bankaların gıda ve akaryakıtta taksit uygulamasına son vermelerine ilişkin olarak, özellikle 2005 Şubat ve Mart aylarında yoğunlaşan gazete haberlerinde bankaların gıda ve akaryakıtta taksit uygulamalarına ilişkin çeşitli bankaların üst düzey yöneticilerinin beyanlarına yer verilmekte ve bankaların bu konuda bir konsensüse vardığı haberleri yer almaktadır. Banka yöneticilerinin açıklamalarında BDDK'nın bu yöndeki uyarısı dile getirilmekte, ancak bu durumun bankalar için rekabet mevzuatı bakımından çekince yarattığı belirtilmektedir. Bu açıklamalara paralel olarak BDDK Başkanı'nın da gıda ve akaryakıtta taksit uygulamasına son verilmesi yönünde bankaları uyaran açıklamaları basında yer almıştır. Bu uyarılarda bankaların gıda ve akaryakıtta taksit uygulamasının bankaların risk yapısını bozduğuna, sorunlu kredilerde artışlar görüldüğüne ve bankaların bu uygulamayı kendi kendilerine durdurmalarının tercih edildiğine dikkat çekmişlerdir. Haberlerde ayrıca BDDK'nın bankalara taksit konusunda 31 Mart'a kadar süre tanıdığı belirtilmiş ve BDDK Başkanının Türkiye Bankalar Birliği'ne de bu konuda görev düştüğüne ilişkin açıklamalarına yer verilmiştir.

1570 TBB Yönetim Kurulu kararlarında bankaların kredi kartı pazarlama yöntemlerinin kamuoyunda yarattığı rahatsızlığa değinilmekte ve kredi kartında taksitlendirme konusunda düzenleme yapılması yoluyla ortak bir uygulama yapılabileceğinden söz edilmektedir. TBB Yönetim Kurulu kararları arasında, gıda ve akaryakıtta taksit uygulamasına son verilmesine ilişkin herhangi bir karar bulunmamakta olup; kredi kartlarına ilişkin kararlar, BDDK'nın bu konuda TBB'ye de görev düştüğü yönündeki açıklamaları doğrultusunda bankaların taksit uygulaması konusundaki çözüm arayışını ortaya koymaktadır.

1580 Raportörlerce bankalarda yapılan yerinde incelemeler, görüşmeler ve Kuruma gönderilen yazılardan taksitli alışveriş kartları pazarında faaliyet gösteren 10 bankadan 5 tanesinin 31.3.2005'te; Finansbank'ın 25.3.2005'te; Dışbank ve HSBC Bank'ın Şubat 2005'te; Denizbank'ın Nisan 2005'te gıda ve akaryakıtta taksit uygulamasını sonlandırdığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra bankacılık konusunda sektörel düzenleyici kurum olan BDDK'nın 31.3.2005'e kadar gıda ve akaryakıt sektörlerinde taksit uygulamasını sonlandırmalarına yönelik basında yer alan açıklamaları da bankaların yaklaşık olarak bu tarihte uygulamayı sonlandırmalarına neden olmuştur. Ayrıca bankaların taksit kampanya şartları ve

05-41/598-152

1590 süresi önceden belirlenmektedir. Bankaların kampanyalarını planlama aşamasında bu tarihi uygulamayı sonlandırma tarihi olarak belirlemelerinin nedeni, BDDK'nın bu konudaki yönlendirmeleri olmuştur. Zira TBB, kredi kartları konusunda pazarlama yöntemleri ve taksit uygulamaları kamuoyunda ve çeşitli kamu otoritelerinde rahatsızlık yaratıncaya kadar kredi kartlarına ilişkin olarak herhangi bir karar almamıştır. Kredi kartında taksit uygulaması tüketiciye finansman imkanı sunan bir ödeme türüdür ve kredi kartlarındaki taksit uygulamasının kaldırılmasında BDDK'nın uyarılarının etkili olması, bankaların rekabeti sınırlamaya yönelik bir amaç gütmediklerini göstermektedir.

1600 Bankalar arasında taksit uygulamasının sonlandırılmasına dair bir anlaşmaya ilişkin yazılı bir kanıt bulunmamaktadır. (.....) ve (.....) yetkilileri, bankaların taksit yapmamak konusunda anlaşmalarının kendilerine bildirildiğini ifade etmişlerdir; ancak söz konusu yetkililer tarafından bu iddiayı destekleyen yazılı bir kanıt sunulmamıştır. Gıdada ve akaryakıtta 3 taksitten başlayıp 12 taksite ulaşan taksit uygulamasına son veren bankalar, pazardaki paylarını korumak amacıyla farklı kampanyalarla rekabet etmeye devam etmektedir. Halihazırda gıda ve akaryakıtta tek çekimli ödemeye 2 veya 3 kat puan uygulaması, ekstre erteleme uygulaması, gıda ve akaryakıt harcamaları karşılığında kontür kazanma uygulamaları gibi kampanyalarla bankalar müşteri sadakati kazanmaya yönelmişlerdir. Bu çerçevede taksitli kartlarla alışveriş hizmetleri pazarı, rekabetin engellendiği, bozulduğu veya kısıtlandığı piyasalara benzerlik göstermemektedir ve bu çerçevede uyumlu eylemden de söz edilemeyecektir.

Ayrıca inceleme konusu kartlı ödeme hizmetlerinde, farklı bankaların taksit kampanyaları konusunda birbirlerinin satış politikalarını izlemeleri konusunda herhangi bir engel bulunmamaktadır. Diğer bir deyişle pazarın doğası gereği, teşebbüsler birbirlerinin faaliyetlerini kolaylıkla izleyebilmekte ve rakiplerinin kampanyalarına karşı kampanyalar üretebilmektedirler. Taksit kampanyaları yoğun reklam kampanyalarıyla tüketicilere duyurulmakta, bankalar bu kampanyaları çoğunlukla aynı marketler veya akaryakıt bayileri aracılığıyla yürüttüğü için de birbirlerinin taksitli satış programlarından haberdar olmaktadır. Bu doğrultuda pazarın şeffaflığı nedeniyle, bankaların taksit konusunda birbirleriyle paralel hareket etmeleri kolaylaşmaktadır.

Raportörlerce görüşülen bankalar genellikle, gıdada ve akaryakıtta taksitin kredi riskinde artış yarattığını, bu yüzden taksit uygulamasını genel olarak azaltmayı, gıdada ve akaryakıtta kaldırmayı tercih ettiklerini vurgulamışlardır. BDDK'nın 31 Mart'ta uygulamaya son verilmesi yönündeki uyarıları ve kamuoyundaki hassasiyetle mevcut duruma ulaşılmıştır.

1630 BDDK tarafından Kurum'a gönderilen ve 22.6.2005 tarih ve 4277 sayılı Kurum kayıtlarına intikal eden yazıda; BDDK'nın bankaların mali bünyelerini olumsuz yönde etkileyebilecek ve risklerini artırabilecek, dolayısıyla hem bankalara, hem de sisteme ve ekonomiye zarar verebilecek uygulamaları önleyici tedbirler almak için gerek bankalarla yapılan toplantılarda, gerekse basın aracılığıyla sistem

1640 üzerinde risk oluşturabileceği gözlemlenen hususlarda uyarılarda bulunulduğu ve gerekli görülmesi halinde de çeşitli düzenlemeler yapıldığı ifade edilmiştir. Dolayısıyla BDDK, sistem üzerinde risk oluşturabilecek olan gıda ve akaryakıt ürünlerine yönelik olarak bankaların kredi kartlarında taksit uygulamasının bankalarca durdurulması yönünde basın yoluyla ve bankalarla yapılan toplantılarda uyarılarda bulunduğunu kabul etmektedir. Dolayısıyla bankalar tarafından taksit uygulamasının durdurulması, bankalar arasında bir anlaşma veya uyumlu eylem neticesinde ortaya çıkmamıştır. Sektörel düzenleyici kurum olan BDDK, bankaların uygulamayı sonlandırmalarını istemiştir. Bu çerçevede bankaların ortak karar almak suretiyle gıda ve akaryakıtta taksit uygulamasını durdurdukları iddiasına ilişkin olarak, TBB'nin bu yönde bir kararının olmaması, bankaların anlaşarak uygulamaya son verdiklerine ilişkin yeterli delil bulunmaması ve uygulamanın BDDK'nın düzenleyici tedbirleri sonucunda durdurulmuş olması nedenleriyle ilgili pazarda faaliyet gösteren bankalar ve TBB hakkında soruşturma açılmasına gerek görülmemiştir.

1650

K. SONUÇ:

Düzenlenen rapora, toplanan delillere ve incelenen dosya kapsamına göre; bankaların, ortak karar almak suretiyle, akaryakıt ve gıda ürünlerine yönelik olarak kredi kartlı alışverişlerdeki taksit uygulamalarına son verdikleri iddiasına ilişkin olarak;

- Türkiye Bankalar Birliği'nin akaryakıt ve gıda ürünlerine yönelik kredi kartlı alışverişlerdeki taksit uygulamasını durdurmaya yönelik kararı bulunmadığından,
- Bankaların anlaşma yaparak veya uyumlu eylem içinde akaryakıt ve gıda ürünlerine yönelik kredi kartlı alışverişlerdeki taksit uygulamasına son verdiklerine dair yeterli delil bulunmadığından,

1660

taksitli kredi kartları pazarında faaliyet gösteren bankalar ve Türkiye Bankalar Birliği hakkında soruşturma açılmasına gerek olmadığına, şikayetlerin reddine OYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Rekabet Kurulu'nun 28.6.2005 günlü 05-41/598-152 sayılı kararına;

KARŞI OY

BDDK Başkanının 2005 Mart ayı içinde bir kaç kez basında da yer alan bankalara yönelik uyarıları üzerine taksitli kredi kartları pazarında faaliyet gösteren on bir bankadan yedisinin akaryakıt ve gıda alışverişlerine taksit uygulamalarına 31 Mart 2005 tarihinde son verdikleri önaraştırma raporu ile tespitlidir.

Yine önaraştırma raporunda yer alan kimi market ve akaryakıt dağıtım şirketleri temsilcilerinin ve bazı banka yetkililerinin ifadeleri de bu hususu doğrular niteliktedir.

Söz konusu bankaların taksit uygulamalarına birlikte son vermeleri, 4054 sayılı Yasanın 4 üncü maddesi kapsamında "uyumlu eylem" olarak değerlendirilebilecek bir fiildir.

Bu uygulamanın durdurulmasının tüketiciye yansıyan olumsuz etkisi de açıktır.

Bu nedenlerle taksitli kredi kartları pazarında faaliyet gösteren bankalar hakkında soruşturma açılması gerektiği görüşüyle karara katılmıyoruz.

Rıfki ÜNAL

Kurul Üyesi

Süreyya ÇAKIN

Kurul Üyesi